

Екологія перед економікою

В Давосі
розпочинає
роботу Світовий
економічний
форум

» стор. 6

Прощай, коньяк, прощай,
шампанське...

Виробники та споживачі
популярної продукції повинні
бути готовими до новацій

» стор. 2

До Кремнієвої долини — по медалі

Українські школярі їдуть до
Каліфорнії, щоб представити
свої наукові проекти на
одному із найпрестижніших
конкурсів світу

» стор. 2

Україна молода

Вівторок, 21 січня 2020 року

№ 6 (5608)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 24,252 грн
1 € = 26,936 грн
1 рос. руб. = 0,394 грн

«Це така дата, що
її виучувати будуть
напам'ять українські
діти грядущих
поколінь...»

Як йшли
до урочистого
проголошення
22 січня 1919 року
Злуки Української
Народної
Республіки та
Західноукраїнської
Народної
Республіки

» стор. 4

УНІАН

Кожного 22 січня українці відзначають день Злуки.
Фото з сайта unian.net.

Іван Гайванович

«Котлету по-київськи можна виробляти і не в Києві, і навіть не в Україні, що робиться, але вона має бути виготовлена точно за такою технологією, як її виготовляють там, де свого часу «народився» цей рецепт».

національний експерт із маркетингу і комунікації проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначенень в Україні»

■ НА ФРОНТІ

«Десь посередині» вбивають наших хлопців

Росіяни активізувалися на Донбасі: стріляють із важкого озброєння, ведуть снайперське «полювання», мінують території

Леонід ШКІЛІНДЕЙ

Інтенсивність бойових дій зросла. За минулі чотири доби збройні формування Російської Федерації та їхні посіпаки 37 разів порушили режим припинення вогню. Противник обстріляв наші позиції із заборонених Мінськими домовленостями артилерійських систем калібру 152 мм та 122 мм, мінометів калібру 120 мм та 82 мм, а також гранатометів різних систем, велоциклических кулеметів та іншої стрілецької зброї. Окрім цього, була присутня снайперська активність і використання безпілотної ударної авіації.

На Донеччині, де за ситуацію відповідає оперативно-тактичне угруповання «Схід», противник обстріляв захисників населеного пункту Новотроїцьке, Красногорівка, Широкине, Павлопіль, Василівка, Піски. На луганському напрямку в зоні дії оперативно-тактичного угруповання «Північ» ворог вів прицільний вогонь по позиціях наших воїнів поблизу Травневого, Новотошківського, Миронівського, Луганського, Новозванівки, Оріхового, Зайцевого, Новоолександровки, Новотошківського.

За офіційними даними, за цей час у результаті ворожих обстрілів загинуло троє військовослужбовців Об'єднаних сил, 12 поранено, один помер у госпіталі. 16 січня на Луганщині від кулі снайпера загинув військовослужбовець, прикомандирований до 72-ї окремої бригади. 18 січня загинув 32-річний Валерій Закусило з 72-ї окремої бригади. Ім'я загиблого 19 січня ще не оприлюднено.

Світлана МИЧКО
Тернопіль

Разом із цілою низкою інших новорічних змін із січня 2020-го набула чинності нова редакція рамкового закону про географічні зазначення, узгоджена із законодавством Європейського Союзу. Пересічному читачеві це ні про що не говорить, тому для початку треба пояснити, що собою являють ці самі зазначення. Візьмемо, для прикладу, такі широковідомі назви, як коньяк чи шампанське, пармезан чи фета — от вони і є географічними зазначеннями. Це означає, що ці напої та продукти можуть вироблятися лише на чітко визначеній території з обов'язковим дотриманням всіх встановлених вимог. Тому українські виробники змушені відмовитися від використання цих та багатьох інших іноземних географічних зазначення, які Україна зобов'язалася охороняти на своїй території, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Про суть законодавчих змін і їх значення для виробників, споживачів і території, а також про перспективи вже українських географічних зазначення розповів під час пресконференції у Тернопільському пресклубі національний експерт із маркетингу та комунікацій проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначенень в Україні» Іван Гайванович.

Отже, географічне зазначення вказує на те, що продукт: походить із певної місцевості; має унікальні характеристики, зумовлені місцем походження; повністю або частково виготовлений у певній місцевості; має якість, гарантовану сувереною системою контролю. А саме географічне зазначення Закон України «Про правову охорону географіч-

■ ІНКУБАТОР ГЕНІЇВ

До Кремнієвої долини — по медалі

Українські школярі їдуть до Каліфорнії, щоб представити свої наукові проєкти на одному із найпрестижніших конкурсів світу

Катерина БАЧИНСЬКА

Серед важливих міжнародних наукових форумів — Всесвітній конкурс стартапів Startup World Cup, який відбувається у травні в Кремнієвій долині в США, запросив до участі п'ять українських школярів. Це один із найбільших пітчингів, у якому братимуть участь близько 60 країн світу. За словами організаторів, у Сан-Франциско в української команди заплановані зустрічі з організаторами, з венчурними фондами, на яких планують представити свої стартапи.

За умовами, щоб відірати п'ять найкращих українських представників, проводили співбесіди, згодом журн перевіряло мотивацію і рівень готовності проектів, тестувало учасників на рівень володіння англійською мовою і вміння гідно представити свою розробку, оцінювало, наскільки проект може бути цікавий інвестору. Зокрема, до Каліфорнії пойде вихованець МАН Микита Чорний зі своєю розробкою мініхолодильника Chillinger, який працює без електричної мережі. Пристрій за одну хвилину охолажує напій. Розробка має розмір звичайного термоса і важить близько кілограма. «Наша смарт-пляшка створена для швидкого охолодження напоїв. Зараз на ринку існують варіанти, як нагріти напій і зберегти його теплим, але не існує приладу, який би охолодив напій при розмірах звичайного термосу. Тому ми розробили такий пристрій,

який зможе сповіщати вас, що вам потрібно охолодити ваш напій. Ми плануємо вийти на краудфандингову платформу Kickstarter, там зібрати гроші й відправити нашим докерам їхні прилади. Потім уже виходити на глобальні майданчики, такі як Amazon, Alibaba», — розповів молодий винахідник.

Крім того, на конкурсі стартапів буде представлено мультифункциональний верстат, який допомагає працювати одночасно з 3D-принтером і фрезерним станком, і програму, що автоматично підбирає музичну до відео. Для цього створили штучний інтелект, який навчався гармонійно поєднувати відео з музикою на прикладах найуспішніших фільмів і відеороликів. «Юний геній не обов'язково має бути відмінником. Завдання Малої академії наук — розвинутити талант дитини та підтримати її. Саме тому в Україні такі сильні дитячі наукові роботи. І це підтверджують міжнародні конкурси. За минулій рік було отримано 51 комплект нагород на міжнародних конкурсах і виставках, з яких 17 — золоті медалі та гран-прі», — зазначив президент Малої академії наук Станіслав Довгий.

Ще один учасник, учень МАН Сергій Лисін, який збирається на конкурс до США, представити у Кремнієвій долині пристрій, що рахує калорії у страві. Для підрахунку потрібно лише сфотографувати свою страву за допомогою спеціальної накладки на окуляри або

браслета. Пристрій покаже кількість калорій на 100 грамів їжі. Винахідники створили мобільний додаток, який зберігає історію харчування користувача. Там можна спланувати індивідуальну дієту і вирахувати індекс маси тіла. «У цьому році я вирішив зібрати команду і створити справжній стартап. У нас уже є вісім людей, але ми плануємо ще створити додаткову команду, яка займатиметься збором інформації. Також ми маємо намір вийти на краудфандингову платформу Kickstarter», — зазначив Сергій Лисін.

Юна винахідниця Діана Богатир, яка підписала Меморандум про співпрацю з Малою академією наук, розробила розумний бокс для холодильника Smart box, який може замовляти доставку їжі. Бокс підключається до мобільного додатку і через смартфон користувач може сканувати свій холодильник і бачити, скільки там залишилось продуктів. Smart box доступний у різних розмірах, в залежності від того, скільки комірок потрібно користувачу, наприклад, комірка під яйця, молоко, м'ясо, напій. «Бокс дуже компактний, його можна використати для будь-якого холодильника. Наша цільова аудиторія — молоді люди, які не мають часу для домашніх справ, а також люди з особливими потребами, які не можуть самі сходити до магазину. Програма сигналізуватиме магазину, що продукти закінчилися», — розповіла дівчина.

■ ДІЯТИ ЗА ПРАВИЛАМИ

Прощай, коньяк, прощай, шампанське...

Виробники та споживачі популярної продукції повинні бути готовими до новацій

них зазначенень» від 20.09.2019 (редакція від 01.01.2020) визначає так: «найменування місця, що ідентифікує товар, який походить із певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території».

Іван Гайванович заспокоїв, що ні коньяк, ні шампанське не зникнуть, лише перестануть так називатися. А також зазначив, що об'єднання, яке зареєструвало те чи інше географічне зазначення (процес цей, до речі, непростий і тривалий), не може заборонити комусь виробляти той чи інший продукт. Однак той, хто його виробляє, зобов'язаний дотримуватися всіх тонкощів технології виробництва. Так, приміром, котлету по-київськи можна виробляти і не в Києві, і навіть не в Україні, що й робиться, але вона має бути виготовлена точно за такою технологією, як її виготовляють там, де свого часу «народився» цей рецепт. В Україні до останнього часу не було ніякого контролю за такими речами, тож не дивно, що люди поняття не мали, що це і для чого, відповідно і жодних таких правил ніхто не дотримувався. Однак уже з січня цього року ситуація повинна змінитися.

Не шампанське, а ігристе. Не коньяк, а бренд. Фото з сайта bessarabainform.com.

«Тема для дискусій, звичайно, є, — зазуважив Іван Гайванович. — Так, приміром, українські виробники коньяку заявляють, що ємність їхнього ринку — близько 500 мільйонів долларів, і якщо вони відмовляться від звичайної назви, то матимуть великі втрати. І треба сказати, що їхні побоювання небезпідставні. Але! Це вимога міжнародної угоди, якої необхідно дотримуватися, якщо ми хочемо бути цивілізованою державою і мати перспективи у співробітництві з Євросоюзом. Отже, і для коньяку з шампанським, і для інших напоїв та продуктів треба придумати нові назви і звикати до

них. Можна, приміром, використовувати видові назви, як це вже почали робити — ігристе вино для шампанського чи бренді для коньяку. Взагалі ж увесь цей процес не швидкий і не може мати якогось миттєвого ефекту, зате має велике стратегічне значення. А щоб мінімізувати збитки, як-от для виробників коньяку, треба правильно і вчасно привести ребрендинг продукції. Нехтувати цим не можна». До речі, статтею 208 Угоди про асоціацію (розділ IV — «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», до якого належать правила географічних зазначенень) для окремих продуктів введено досить тривалий перехідний період. На термін 10 років — для 12 видів вин і спиртних напоїв (до 31 грудня 2025 року) та на термін 7 років — для трьох видів сирів (до 31 грудня 2022 року).

Водночас розпочинається «нова ера» і для українських географічних зазначенень. Поки що зареєстровано лише одне таке — «Гуцульська овочева бриндзя» (на цей процес пішло два роки, бо треба, щоб виробники об'єдналися, пройшли всі процедури та оформили купу документів). Цього року на черзі «Херсонський кавун» та «Мелітопольська черешня», а далі — «Закарпатський мед» та вина «Шабаг», «Ялпуг», «Закарпаття» і «Білгород-Дністровський». Треба зазначити, що регіони Бессарабія, Таврія і Закарпаття стали в Україні пілотними щодо реєстрації географічних зазначенень.

■ ІНФРАСТРУКТУРА

Колеса на газоні

У Харкові збудують дві сотні екологічних парковок, де крізь асфальтні решітки пробиватиметься зелена трава

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Одним із переможців програми «Громадський бюджет», започаткованої харківською мерією, став проект під назвою «Екологічна парковка». Його співавтор Євген Кулик створив бетонну плитку для облаштування паркувальних місць у дворах, яка може водночас виконувати роль зелених газонів. Досягається такий ефект завдяки тому, що це покриття має технологічні отвори й зовні схоже на решітку. Найкра-

ще екоплитку класти у вільних від забудови місцях, де вже росте трава. Тоді біля будинків з'являться не лише паркувальні місця, а й буде красиво впорядкована зелена зона.

За словами автора ідеї, на виготовлення решітчастого покриття йде менша кількість будівельних матеріалів, тому воно майже вдвічі дешевше, ніж традиційні зразки. Під час дощу вода швидко просочуватиметься у відкриті ділянки ґрунту, не створюючи калюж, але при цьому висока бетонна основа

захищатиме територію від намивання мулу. «Газонні решітки виготовляються з якісних матеріалів, — каже Євген Кулик. — Це щебінь, пісок і хорощ марки цементу. Треба, щоб був не нижче 500-ї проби».

Усього у Харкові планують створити 200 екологічних місць для паркування. Загальна площа майбутніх об'єктів — 2 тис. 400 квадратних метрів. На їх облаштування з бюджету міста виділили 1,5 мільйона гривень. ■

■ НЕБЕСНА КАНЦЕЛЯРІЯ

«Плюсове» Водохреще — до нової революції?

За народними прикметами, нас очікує непростий рік

Ірина КИРПА

Теплу погоду в Україну приніс антициклон з Європи. Свято освячення води більшість громадян нашої країни зустріли за плюсової температури та цілковитої відсутності снігу. На південні України аномальне тепло обернулося густими туманами, а на заході — похмурою погодою з памороззю.

Народний синоптик Наталія Діденко віщує, що кінець січня принесе українцям невеликі нічні заморозки від мінус 3 до мінус 5 градусів, а ось у день у більшості

регіонів нашої країни пануватиме плюсова температура.

У Києві до кінця тижня опади також маломівріні, а температура повітря протягом дня коливатиметься в межах від 0 до плюс 2 градусів тепла.

— Потужний красень антициклон Ekart розігнав із більшої частини Європи дощі та сніг, витіснивши опади на Середземномор'я, подальшу Атлантику та північ Скандинавії, Україна також потрапила до зони сухої погоди, — розповіла Наталія Діденко. — Єдине, що активно нагаду-

ватиме нам про зиму в 2020 році, — це поривчастий холдинг вітер, який зараз дме переважно з північного заходу.

Відзначимо, що починаючи ще з вересня 2019 року синоптики в Україні щомісяця реєструють температурні рекорди, а ось усі страшилки про холодну зиму виявилися безпідставними та марнimi.

Несподіваний, але пріємний сюрприз на півдні України принесли тварини, що мешкають на території біосферного заповідника Асканія-Нова на Херсонщині. Під Новий рік у сімействі рудих бізонів з'явилося відразу восьмєро дітей!

Директор заповідника Віктор Гавриленко пояснив незвичайний бебі-бум аномально теплою погодою, яка впливає як на тварин, так і на рослинний світ.

Наприклад, у місцевому дендропарку під Різдво розцвіли всі 14 кущів рудуватої калини, яку завезли до Херсонської області з території Північної Америки.

У південних містах України, Одесі та Миколаєві, люди розповідають про те,

що в міських парках продовжують цвісти хризантеми та деякі сорти троянд.

А ось любителі прогулятися лісом на зимові свята із захопленням розповідають друзям і знайомим про те, як збиралі під соснами та ялинками цілком істинні гриби, та викладають у соцільній мережі красномовні світили.

Цікаво, що, за народною прикметою, тепла погода на Водохреще віщує народні бунти та хвилювання, революції, війни й період великої нестабільності. За спогадами старожилів, востаннє аномально безсніжна та тепла зима на території нашої країни була зафіксована у далекому 1988-89 році, якраз напередодні розпаду СРСР.

На користь того, що 2020 рік очікується непростим, свідчить іще й той факт, що у найближчі 12 місяців відбудеться відразу шість затемнень, два сонячні й чотири місячні. При цьому одне з сонячних затемнень припадає якраз на понеділок, 22 червня 2020 року, коли відбувається день літнього сонцестояння. ■

Правоохоронці затримують одного з братів, які хотіли викрасти жителя Черкас.

Фото надане пресслужбою черкаської обласної поліції.

на нього напад.

Черкаська поліція встановлює інших учасників злочинної групи, які можуть бути причетні до викрадення людини, та перевіряють затриманих на причетність до аналогічних злочинів на території України.

За фактом незаконного

заволодіння транспортним засобом, яке вчинене організованою групою, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, розслідується кримінальне провадження, відкрите за частиною 3 статті 289 Кримінального кодексу України. ■

■ ЗАКОНОПРОЕКТИ

Хто твій тато, чий ти син?

Невдовзі українці зможуть змінювати по батькові

Тарас ЗДОРОВИЛО

Важко заперечити, що ми живемо в «нудні» часи (хоча дніми очільник офісу президента, пан Богдан, написав у «Фейсбуці»: «Скукотища!») — буреність нашого життя зашкалює в суспільно-політичному аспекті. А з приходом нової влади складається враження, що Україна взагалі злетіла з гальм... Черговим нововведенням здивував українців парламент: найближчим часом в Україні молоді можуть надати право самостійно визначати... своє по батькові. Так, дніми в Комітеті Верховної Ради з питань молоді та спорту рекомендували парламенту прийняти за основу законопроект, який встановлює право особи змінювати своє по батькові.

У запропонованому документі особа, яка досягла 16 років, має право самостійно змінювати своє по батькові, а дитина віком від 14 до 16 років може це робити за згодою батьків або за згодою одного з батьків за відсутності іншого (помер, визнаний зниклим безвісти, обмежено діездатним, недіездатним) чи у випадку позбавлення одного з батьків батьківських прав.

Також змінювати по батькові можна буде у випадку, якщо відомості про батька виключені з актового запису про народження дитини або внесені туди на підставі заяви матері. У разі заперечення одного з батьків законопроект передбачає можливість вирішення цього питання у судовому порядку.

Комітет із питань молоді та спорту підтримав цей законопроект, але рекомендував вилучити з нього право змінювати по батькові для дитини віком від 14 до 16 років, оскільки, на думку членів комітету, це може спричинити посилення конфліктів між батьками та розтягнутись у часі на два роки або більше.

А уповноважений Верховної Ради з прав людини рекомендував дозволити самостійно змінювати по батькові з 14 років, оскільки саме з цього віку українці мають право отримувати паспорти. Нагадаємо, що на початку 2018 року Верховна Рада ухвалила обов'язковий переход на біометричні паспорти саме з 14 років (а не з 16, як було раніше), оскільки саме в цьому віці людину вважають частково діездатною. До того ж це й вимоги Євросоюзу щодо лібералізації візового режиму.

Додамо, що якщо запропонована нині наредами можливість зміни людини свого по батькові все ж викликає певне здивування, то зміна прізвища — явище для нас звичне й досить розповсюджене. Зі свого досвіду скажу, що мої мама й дружина залишилися на своїх дівочих прізвищах, та й донька у шістнадцять років також не захотіла бути «Здоровилівною» й перейшла на милозвучніше мамине прізвище — Розуменко.

Найчастіше така дилема ставала перед молодятами під час шлюбу й, незважаючи на те, що українське законодавство передбачає право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу (ст. 35 Сімейного кодексу), чи то залишення дошлюбного прізвища, чи складання подвійного, більшість наречених усе ж переходить на прізвище чоловіка. хоча деякі чоловіки після одруження беруть прізвище дружини, адже законодавством це не забороняється.

От тільки чи приживеться в українському суспільстві можливість зміни свого по батькові у разі прийняття відповідного закону — покаже, як завжди, час. ■

■ ЯК ЦЕ БУЛО?

«Це така дата, що її виучувати будуть напам'ять українські діти грядущих поколінь...»

Як йшли до урочистого проголошення 22 січня 1919 року Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки

Наталія ОСИПЧУК

На площі перед Київською Софією у Києві 22 січня 1919 року відбулася подія, про яку мріяли сотні українських патріотів. На волелюбному зібранині було урочисто проголошено Злуку Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. Цей день увійшов до національного календаря як визначне державне свято — День Соборності України. І насправді відзначати це свято почали не у 1999 році (коли було ухвалено відповідний президентський указ), а раніше. Ще 22 січня 1990 року мільйони українців узялися за руки, утворивши «живий ланцюг» від Києва до Львова, на згадку про проголошення Акту Соборності.

Якою ж є історія вікопомної події? Які історичні постаті стояли біля витоків? Гортаймо сторінки минулого, аналізуємо сучасну ситуацію, прогнозуємо майбутнє.

Витоки свята

Така вже трагічна історія нашого народу, впродовж століть розділеного на різні землі, що належали до різних держав: Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини. Тож споконвічною мрією українців було об'єднання розрізнених частин України в межах однієї держави. Як відомо, західноукраїнські землі входили до складу Австро-Угорщини і, на відміну від східних земель, на цих теренах українці мали значно більше свобод.

Із початком Першої світової війни у Галичині було створено Головну українську раду, яка захищала інтереси українців. Саме тоді засвітились зірки майбутніх державних діячів — Євгена Петрушевича, Костя Левицького, Семена Вітика. Саме вони вперше обґрунтували, а пізніше обстоювали думку про соборність України.

Назасіданні австрійського парламенту 9 жовтня 1918 року майбутній голова уряду ЗУНР Кость Левицький висловив загальне прагнення галичан до злуки з Великою Україною. 18-19 жовтня 1918 року у Львові відбувся з'їзд політичних і громадських діячів українських земель у складі Австро-Угорської імперії, на якому було створено Українську Національну Раду. З'їзд від імені Ради видав постанову, яка окреслювала українську етнічну територію в Австрії та зазначала, що «ця українська національна територія стає українською державою». І хоча така заява не мала практичного значення, вона була важливою як вияв політичної думки і волі українців Галичини.

1 листопада 1918 року війська Української Національної Ради захопили Львів, проголосивши створення Української Держави. 13 листопада за новоутвореною державою закріпилася назва Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Одним із завдань уряду ЗУНР було об'єднання українських земель в одну державу. Мрія? Утопія? Коли на зміну Гетьманату до влади прийшла Директорія, ця ідея не видалася вже такою утопічною. З приходом до влади Директорії було відновлено Українську Народну Республіку та її закони. Відповідно, представники Державного секретаріату ЗУНР — Дмитро Левицький, Лонгин Цегельський, члени Директорії Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Панас Андрієвський, Федір Швець 1 грудня 1918 року підписали у Фастові до-

говір про наміри об'єднати населення і території обох утворень в єдиній державі. Зрештою, цей договір став, по суті, першим актом соборності. Після цього значно активізувалася боротьба за територіальну консолідацію українців усіх земель. 3 січня 1919 року Українська Національна Рада ухвалила рішення про злуку Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою.

Об'єднавчий рух наприкінці 1918 — початку 1919 року охопив майже всю Україну. Київські видання друкували численні матеріали про об'єднання українських республік.

Віднині зливаються частини в одну Україну

І ось Директорія і Рада народних міністрів призначили об'єднання УНР та ЗУНР на 22 січня. Цей день було обрано не випадково, адже він збігався з річницею історичного IV Універсалу Центральної Ради, згідно з яким УНР проголосувала самостійно незалежною державою.

«Всяке право лише доти має вартість, доки за ним стоїть фізична сила багнетів і гармат».

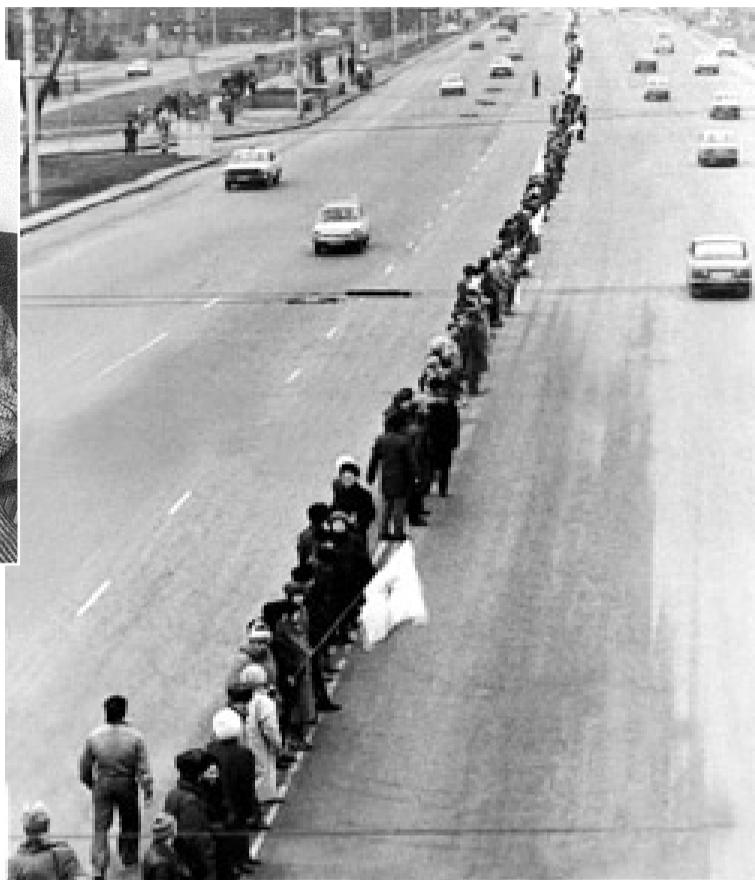
За спогадами сучасників, вранці 22 січня біля святої Софії було велелюбно. Вхід з Володимирської вулиці прикрашала тріумфальна арка з гербами історичних земель України. Під звуки оркестру урочисто крокували воїни. Урочистості розпочав заступник президента ЗУНР Лев Бачинський, який нагадав про традицію «одного нерозривного тіла» від Володимира Великого до великих гетьманів.

Державний секретар ЗУНР Лонгин Цегельський не лише вручив вірчю грамоту президії УНР, а й зворушив усіх присутніх промовою, в якій було дано історичну оцінку дня 22 січня. «Це така дата, що її виучувати будуть напам'ять українські діти грядущих поколінь побіч таких дат, як дата Хрещення Русі, як битва під Калкою, як битва під Полтавою або зруйнування Січі», — ці слова Лонгина Цегельського виявилися пророчими.

Представник Директорії Федір Швець виголосив величну промову: «Віднині зливаються в одно відмінні одна від одної частини України — Галичина, Букови-

Лонгин Цегельський.
Фото з сайта naspravdi.org.

Живий ланцюг 21 січня 1990 р., коли майже три мільйони людей взялися за руки, з'єднавши Івано-Франківськ, Львів, Рівне, Житомир та Київ у день 71-річчя Злуки УНР і ЗУНР.

Фото з сайта wikipedia.org.

на, Закарпаття і Придніпровська Україна — в одну Велику Україну... Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добре і щастя українського народу».

За спогадами сучасників, 22 січня запам'ятався насиченою програмою. Зрештою, це й не дивно, адже сценарій урочистостей розробив корифей українського театру Микола Садовський. На свята були присутні керівництво УНР, представники ЗУНР, делегати Трудового конгресу, військової старшини іноземних дипломатів, духовенства. Урочиста подія нагадувала розділеням кордонами українцям про їхню духовну спорідненість.

Оборона держави

Згадуючи вікопомні події, неможливо оминути постати Лонгіна Цегельського — видатного громадсько-політичного діяча, дипломата, адвоката, журналіста, видавця. Саме йому випала честь зачитати Акт Злуки між ЗУНР і УНР біля пам'ятника Богдану

шії державній академічній гімназії у Львові, далі — на юридичному факультеті Львівського університету ім. Франца Йосифа. У 1898 році його скерували до Відня на правничо-адміністративну практику при Міністерстві закордонних справ, звідти делегували на рік до австрійського посольства у Стокгольмі.

Після повернення до Львова Лонгин Цегельський захистив доцторат у галузі міжнародного права. Він дивував не лише своїм дипломатичним талантом, а й активно поширював національні ідеї. Був членом нелегального Проводу української організації «Молода Україна», долучився до злуки студентських товариств «Ватра» та «Академічне братство» в єдину громадську організацію «Академічна Громада». На студентському вічі у Львові 14 липня 1900 року Цегельський виступив з доповіддю, в якій виклав свої думки щодо незалежності українського народу і закликав галицьких та російських українців до об'єднання.

Лонгин Цегельський брав активну участь у подіях 1 листопада 1918 року, якій ще називають Листопадовим чином. Саме того дня українці проголосили Західноукраїнську Народну Республіку, хоч певні кола Галичини в той час очікували на маніфест від австрійського цісаря, який мав би оголосити свободу народам. У своїх спогадах «Від легенд до правди» Цегельський писав про Дмитра Вітовського, роль якого під час Листопадового чину годі переоцінити. Саме тоді прозвучали слова сотника легіону Січових стрільців Дмитра Вітовського: «Коли зараз, в цю ніч, не взяти Львів, то його візьмуть поляки!».

Проте Цегельський наголошував на важливості передусім дипломатичної роботи, адже ту ніч готовили посланці австрійського парламенту, серед яких були передусім Кость Левицький і сам Лонгин Цегельський.

Відомий Цегельський і як журналіст, працював редактором га-

зет «Свобода» (1907—1908), «Діло» (1908); під час війни очолював редакцію українського тижневика «Українське Слово» (1915—1918). Надзвичайно цінною є праця Лонгина Цегельського «Русь-Україна, а Московщина-Росія», не менш важлива, аніж праці Дмитра Донцова чи Миколи Сіцького.

Як писав Цегельський у своїх спогадах «Від легенд до правди», працю «Русь-Україна, а Московщина-Росія» він створив у 25-річному році лише за... одну добу. Цікаво, що після доопрацювання вона вийшла у 1916 році в Туреччині, накладом 40 тисяч примірників.

Виявляється, Лонгин Цегельський як член комісії із закордонних справ австрійського парламенту був основним переговірником із турецьким візиром. Обговорювали важливі питання з Туреччиною, переконуючи її визнати ЗУНР. І Туреччина завдяки дипломатичному хисту Цегельського це зробила.

«Міжнародна гра — це гра сил, а не правничого процесу», — звертає увагу дипломат Лонгин Цегельський. День 22 січня 1919 року став знаковим у його політичній кар'єрі. Прикметним є те, що основні документи уряду ЗУНР він написав власноруч, осіклики належав до плеяди видатних інтелектуалів свого часу. Він знав практично всі європейські мови, тому й працював державним секретарем внутрішніх справ ЗУНР.

На жаль, утих складних внутрішньо- та зовнішньополітичних умовах так і не вдалося завершити об'єднання розрізнених частин України. Проте дні 22 січня 1919 року відіграв надзвичайно важливу роль в історії України, адже відтоді було названо дні знищено духовний кордон між українцями. Пересторогою для сучасників звучать слова Лонгина Цегельського: «Всяке право лише доти має вартість, доки за ним стоїть фізична сила багнетів і гармат».

■ КОЛІЗІЙ

«За іслам відповісте»

Кримчани-активісти в очікуванні свободи.
Ніхто не забутий

Тетяна МИХАЙЛОВА

Як відомо, однією з найгучніших тем кінця минулого року було звільнення українських політичних бранців Кремля за формулою «всіх на всіх». Сценарій чергового обміну полоненими затвердили на останній зустрічі в Нормандському форматі в Парижі лідери чотирьох країн — Німеччини, Франції, України та Росії. У процесі обміну було звільнено 81 особу, 76 із них повернулися на підконтрольну українській владі територію.

Нагадаємо також, що зазначеній обмін, як і попередній, призвів до неоднозначної реакції та оцінки суспільства.

По-перше, обмін «76 на 124» чимало сприйняли як такий, що наших героїв легко поміняли на тих, хто стріляв у патріотів та українських активістів, і віднесли його до початку амністії всіх бойовиків, як частини плану, нав'язаного нам Кремлем. Згідно з домовленостями, Україна видала п'ятьох колишніх «беркутівців», котрих звинуватили в убивстві 48 і пораненні 80 активістів на вулиці Інститутській у Києві у 2014 році.

По-друге, що обурило правозахисників, — у рамках цього обміну не було жодного громадянина України, який постійно проживає на території тимчасово окупованого Криму.

«У Зеленського навіть не обговорювали можливість обміну політ'язнів з окупованого Криму», — обурився напередодні обміну голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров. — Офіс президента не проводив жодних кон-

сультацій щодо звільнення політ'язнів із Криму в рамках майбутнього обміну полоненими між Україною та ОРДЛО».

Рефат Чубаров також зазначив, що чинна влада пішла шляхом поступок, по-годившись не обговорювати питання Криму з російською стороною. Це почало підводити до сумніву, а чи не зливає чинна влада Крим?

«Учасникам переговорів з українською сторони було легше погодитися з доводами російських бандитів, мовляв, що стосується Криму, — не говоримо і не обговорюємо, — усе, що там відбувається, є внутрішньою справою Росії, ніж жорстко відстоювати свободу всіх українських політ'язнів», — наголосив Чубаров.

Та їх справи, що відкриті проти кримських українських активістів, вказують на те, що влада окупанта взялась з глибою перспективою на десятиліття вихолошувати зі свідомості мешканців Кримського півострова українську громадянськість. Загалом, формуллювання звинувачень, за якими перебувають в у'язненні кримські татари, — більшість з них там проходять, як фігуранти справ «Хізб ут-Тахрір», «Таблігі Джемаат», — вкладається у визначення «ісламські терористи».

Наприклад, у лютому 2019 року в селищі Октябрське Красногвардійського району в будинках кримських татар пройшли обшуки. Відразу після затримання до управління ФСБ у Сімферополі були доставлені Ескендер Абдулганієв, Арсен Абхайров і Рустем Емірусейнов. Раніше за відмову співпрацювати зі слідством і не-

Фото з сайта zik.ua

бажання визнавати себе винними у тероризмі їх помістили до психіатричної лікарні. Класична радянська методика каральної психіатрії.

Наймасштабніша кримська справа з 2014 року об'єднує 24 фігурантів. Там усі кримські татари із Сімферополя та Сімферопольського району. Російські спецслужби звинувачують їх у з'язках із «Хізб ут-Тахрір». Фігуранти це заперечують. Їхне переслідування правозахисники також називають політичним, оскільки всі, хто входить в «групу 24-х», є активістами, котрі до арешту підтримували співвітчизників, яких переслідує російська влада.

Правозахисники й адвокати називають ці кримінальні справи переслідуванням за релігійною ознакою.

На цьому також наголошував нещодавній бранець Кремля український режисер Олег Сенцов на зустрічі з французьким президентом Емманюелем Макроном. За його словами, кримські татари страждають за свої політичні та релігійні переконання, а окупанти намагаються представити їх як ісламських терористів.

Тоді ж Сенцов передав французькому президенту звернення з переліком усіх 86 імен актуальних в'язнів Криму в Криму на території РФ.

Однак, як зазначалось раніше, президент України Володимир Зеленський після останнього обміну полоненими заявив про свій намір домагатися звільнення кримчан, котрих за політичними мотивами утримують в анексованому Криму у Росії.

Захисники арештованих і засуджених у справі «Хізб ут-Тахрір» кримчан однозначно вважають їх переслідування за релігійною ознакою. Адвокати зазначають, що переслідування за цією справою російськими правоохоронними органами — переважно кримські татари, а також українці, росіяни, таджики, азербайджанці та кримчани іншого етнічного походження, котрі сповідують іслам. Міжнародне право забороняє вводити на окупованій території законодавство держави-агресора.

Але коли для Кримля міжнародне право було дорогою вказом у справі встановлення своєї диктатури? ■

Марія НОВІК,
студентка Київського університету
імені Бориса Грінченка

Це споконвічна думка, що історію писали переважно чоловіки. Оружні. Просто внесок іншої половини людства, найперше в досягненні миру, ігнорувався, хоча досвід жінок і чоловіків в умовах війни, за звичай, суттєво різничається. В усі часи це болюча тема: як захистити жінок під час збройних конфліктів.

Українські жінки ділили з чоловіками весь страшний тягар Другої світової: жертвували здоров'ям і життям, брали в руки зброю, працювали в тилу, йшли в загони УПА, — наголосила блогерка-феміністка, гендера експертка Марія Дмитрієва. — Про це пишуть дослідниці Марта Гавришко та Оксана Кіс. Проте дехто з істориків та націоналістів робив закид, що жінки «пслусали імідж» бійців за українську свободу. Але ми не робимо послугу ні кому, якщо замовчимо, що чоловіки гвалтували цих жінок. Таких трагедій війни відомо багато. І якщо ми сором'яливо приховувати мемо це, є небезпека, що історія повториться знову і знову. Тому важливо досліджувати досвід жінок в умовах війни, бо без жінок миру не здобути.

Важливість участі жінок у мирних переговорах — річ очевидна. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, документ міжнародного права, до якого Україна долучилася 1980 року, дає право жінкам брати участь у підписанні мирних договорів. Це питання порушувалося і в ООН, зокрема 1975 року. Але цього було недостатньо. У 2000 році Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію 1325 «Жінки, мир, безпека». Попри те, що ці документи обов'язкові для виконання всіма країнами-членами ООН, кожна держава залежно від потреб визначає власні пріоритети. Звісно, дотримуючись букв резолюції.

У документі — чотири провідні засади: захист жінок під час і після конфлікту, їх участь у мирних переговорах, підписанні мирних угод, а також у відбудові, право доступу до ресурсів.

— Ідея не про необхідність зробити війну безпечною саме для жінок, а чолові-

■ ГАРЯЧА ТЕМА

Без жінок миру не здобути

Гендера експертка Марія Дмитрієва — про участь слабкої статі у збройних конфліктах

ки, мовляв, нехай воюють, — зазначає пані Дмитрієва. — Резолюція наголошує: мир треба постійно підтримувати. Це не дар небес, а постійна коліпка робота. І для її успіху необхідно залучати жінок. Но якщо ухвалюємо рішення для всього населення, у якому враховуємо бачення лише його половини, воно буде несправедливим щонайменше для іншої половини. Цим фактично підтримуємо імовірність відновити конфлікт. Як свідчать дослідження останніх 25 років, у тих країнах, де для вирішення конфлікту й підписання мирних угод зачаличи якінки, мир триває значно довше.

Є й приклади зворотній сумні. Уже за новітніх часів. Скажімо, процедура підписання миру між колишніми югославськими республіками. За столом серйозні чоловіки, а «гарненькі дівчатка» підносять їм ручки... Нути декоративною оздобою — єдину роль, яку жінкам відвели в цьому протокольному заході.

Зате в югославських війнах жінки масово терпіли насильство, зокрема й сексуальне. Власне, саме ці події породили в міжнародній юриспруденції поняття «згвалтування як інструмент ведення війни». Історія масових наруг під час збройних протистоянь сягає прадавніх часів. Це вважалося «нагородою» для чоловіків і не виносилося на розгляд спільноти як злочин, зокрема, під час не такої вже далекої історичні мірілом Другої світової.

Будь-які спроби говорити про сексуальне насильство Радянської Армії над мирним населенням звільнених та німецьких територій сходили нанівець. Цю тему не зачіпали аж до 90-х років ХХ століття.

Крім захисту, вже згадувана резолюція ООН зобов'язує держави надавати жінкам доступ до ресурсів у час повоєнної відбудо-

ви. Цю норму, на жаль, часто ігнорують. У кількох африканських країнах після закінчення конфліктів влада пропонувала місцевому населенню здати зброю як отримати за неї певні гроші. Навіть, якщо воювали чоловіки й жінки, цю компенсацію там отримували лише чоловіки. Отже, державам необхідно унормувати і в цьому рівноважності. Світова практика свідчить: жінки витрачають гроші на освіту дітей, родину і спільноту, а чоловіки — на «демонстративне споживання». А цей несправедливий розподіл компенсації за здану зброю

Під час недавньої реформи Української поліції серед тих, хто подавав документи в новий набір, жінки становили майже 40%.

— Це чудово, — запевняє експертка. — Це значить, що жінки, котрі звертатимуться до поліції, можуть розраховувати на більше розуміння і співчуття. Но ще донедавна в ситуаціях домашнього насильства чи згвалтування жінки, які зверталися до правоохоронців, часто чули: «Уб'ють — тоді приходьте» чи «Ну згвалтували. Але ж навіщо хлопцю

недувати інклузивне суспільство, у якому особа з будь-якою формою інвалідності не почуватиметься чужою. Та й волонтери, які постійно стикаються з емоційним вигоранням, потребують суспільного визнання і підтримки.

Слідом за резолюцією 1325 ООН ухвалила ще 8 документів, які формують порядок денний «Жінки, мир, безпека». Кожен із них скрізь відображає певні проблеми. Резолюція 1820 — про сексуальне насильство як інструмент конфлікту. Країни-учасниці ООН по-винні запобігати йому й надавати допомогу жертвам. Зі слів експертки, кожна третя українка за життя зазнає згвалтування або його спроби, а кожна четверта — якоїсь форми домашнього насильства: фізичного чи сексуального (психологічне та економічне в це опитування не включили). В умовах війни проблема насильства над жінками дуже загострюється. При цьому гвалтівники залишаються непокараними. У «сірій зоні» та на окупованих територіях стали ледь не буденними викрадення, торгівля людьми та примус до проституції. Внутрішньо переміщені особи, майже 60% з яких жінки, не маючи стабільної роботи, часто повертаються із сіл на окуповані території, де стають бажаною здобиччю для торговців людьми. Втім, зі слів пані Марії, всі згадані групи є в кожному регіоні України.

Іхні історії слід знати, бо тільки тоді зможемо їх підтримати. Це знижує напруженність у спільноті та імовірність розвитку конфлікту.

Національний план дій розраховано на чотири роки. Він передбачає розробку галузевих планів, які втілюватиме кожне міністерство. Початок покладено — навчанням фахівців. Місцеві органи влади збиратимуть дані про потреби вразливих груп, розробляють локальні плани дій.

— Треба, щоб жінок чули, щоб вони мали можливість щось сказати, — наголошила Марія Дмитрієва. — У тих країнах, де працюють інструменти захисту прав жінок, ті самі механізми автоматично спрацьовують для решти пригноблених груп, і чоловіків теж. Фемінізм вигідний усім, але ж не всі готові визнати це. ■

■ ГАРЯЧА ТОЧКА

Не буде зброї, то й конфлікт згасне

У Берліні відбулася міжнародна конференція, присвячена збройному протистоянню в Лівії

Олег БОРОВСЬКИЙ

У Берліні в неділю, 19 січня, відбулася міжнародна конференція, присвячена конфлікту в Лівії. У ній узяли участь очільник дипломатії США Майк Помпео, президент Франції Емманюель Макрон, президент Туреччини Реджеп Ердоган, прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон та президент Росії Володимир Путін і канцлерка Німеччини Ангела Меркель. Глава німецької дипломатії Гайко Маас підтвердив участь у берлінській конференції також прем'єр-міністра лівійського уряду національної єдності, якого підтримує ООН, Фаїза аль-Сарраджа, та лідера самозваної лівійської національної армії Халіфа Гафтара.

Основною метою конференції була спроба стабілізувати ситуацію в Лівії. Ця країна перебуває в хаосі від повалення 2011 року диктатури Muammar Kaddafi. Перед відкриттям конференції говорили про необхідність створення ситуації, коли б лівійський генерал Халіфа Гафтар включився у переговори про мир. Щоб цього досягти, за словами Гайко Мааса, необхідно зупинити надходження зброї та бійців з-за кордону. Відтак світові лідери домовилися не підтримувати озброєнням жодну зі сторін лівійського конфлікту та уважніше стежити за дотриманням ембарго на постачання зброї, повідомляє агенція dpa. Домовилися також уважніше стежити за дотриманням ембарго на постачання зброї до Лівії. За словами Ангели Меркель, продовженням нинішньої конференції мають стати швидкі кроки щодо впровадження досягнутих домовленостей. Очільниця німецького уряду наголосила, що нинішня конференція є лише першим кроком у довготривалому процесі врегулювання ситуації. А міністр закордонних справ Німеччини Гайко Маас анонсував створення комітету щодо Лівії, який визначатиме подальші кроки, необхідні для припинення вогню.

Прем'єр-міністр Італії Джузеппе Конте заявив, що світове співтовариство готове вжити заходів, аби запобігти зовнішньому втручанню у лівійський конфлікт. А Генеральний секретар ООН Антоніу Гуттерріш наголосив: майбутні реформи у Лівії мають бути прийняті обома сторонами конфлікту. Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров тим часом заявив, що «з'язати стійкий діалог» між сторонами лівійського конфлікту поки не вдається через «надто велику розбіжність в підходах», але в цілому визнав зустріч корисною, повідомляє агенція «Інтерфакс».

У перерві між засіданнями конференції відбулася перша двостороння зустріч російського президента Володимира Путіна з прем'єр-міністром Великої Британії Борисом Джонсоном. Останній відмовив Путіну в швидкій нормалізації британсько-російських відносин і висловив йому пересторогу від агресивних дій Росії на британській території. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

Втрачену картку водія, виготовлену ДП «ДержавтотрансНДІпроект» на ім'я Ялового Віктора Анатолійовича, вважають недійсною.

■ САМІТИ

Екологія перед економікою

У Давосі розпочинає роботу Світовий економічний форум

Ігор ВІТОВИЧ

Сьогодні в швейцарському гірськолижному курорті Давос відкривається Світовий економічний форум (СЕФ) — найбільше щорічне зібрання економічних та політичних еліт. На цьогорічному форумі очікують понад три тисячі лідерів, які представляють 117 країн світу, включно з керівниками 53 країн і урядів. Президент США Дональд Трамп також приїхав запрошенням взяти участь у цьому глобальному саміті, повідомляє агенція «Рейтер». Але його візит буде, ймовірно, коротким, через те що офіційно делегацію США у складі дев'яти високопосадовців очолить міністр фінансів Стівен Мнучин. Форум триватиме до 24 січня.

Цьогорічний СЕФ є ювілейним, 50-м, тому передбачено кілька відповідних заходів із ретроспективою у минулі зустрічі. Українську офіційну делегацію в Давосі очолить президент Володимир Зеленський. З ним мали приїхати прем'єр-

міністр Олексій Гончарук та інші чиновники. Принаймні, так анонсувалось до чиновницького «касетного скандалу» та водевільної спроби відставки Гончарука. Насправді ж, за останніми даними, приїде кільканадцять депутатів від кишенської партії «Слуги народу».

Крім традиційних заходів, організованих фондом бізнесмена Віктора Пінчука за участі найбільш знавчих політиків, власників компаній і топ-менеджерів, цьогоріч на СЕФ відбудеться презентація України «Європейський індустриальний центр майбутнього». Очікується, що голова Фонду держмайна України Дмитро Сенниченко представить інвестиційні проекти та програму приватизації в Україні — 2020. Про це повідомляє пресслужба ФДМ. Іноземним гостям розкажуть про інвестиційні проекти та плани приватизації. «Для України Давос стане важливим і символічним стартом року великих інвестицій — 2020», — зазначив очільник Фонду держмайна. Основний ак-

цент передбачено зробити на тому, що в Україні — дешева робоча сила, працездатне населення і ось-ось відкриється ринок землі. Тобто, фактично в Давосі пропрекламують розпродаж земель та низьку оплату праці в Україні.

СЕФ — це перш за все дискусійний майданчик для обговорення найгостріших тем глобального значення. Головною темою цьогорічного форума є екологія та весь комплекс пов'язаних із нею проблем. Форуми у Давосі щороку супроводжуються протестами антиглобалістів, активістів захисту довкілля та інших неформальних груп. Не є винятком і цьогорічний форум, хоч цього разу програма форума збігається з вимогами активістів, які також стялють наголос на екологічній ситуації на планеті. Як найбільшу сенсацію очікують можливу дискусію популярної останнім часом шведської екологічної активістки Грети Тунберг із «головним ворогом» світової екології Дональдом Трампом. Але, хоча Трамп і сам полюблєє сенса-

■ ПРОТЕСТ

Формування уряду на крові

Близько 450 осіб отримали поранення у Бейруті за минулі вихідні

Олег БОРОВСЬКИЙ

Унаслідок сутичок під час антиурядових протестів у лівійській столиці впродовж минулих суботи та неділі поранення отримали близько 450 осіб, повідомляє «Голос Америки» з посиланням на заяву Червоного Хреста. Безпрецедентні акції протесту тривають з 17 січня. Їх учасники вимагають зміщення політичної еліти, яка, на їхнюю думку, корумпована і безвідповідально завела країну в економічну кризу.

Увечері 19 січня сотні демонстрантів зібралися в центрі Бейрута біля заблокова-

ної дороги, що веде до парламенту. Деякі люди почали кидати каміння в бік поліції з криками: «Революція!» Спецпідрозділи застосували водомети, гумові кулі і сльозогінний газ, повідомив журналіст агенції «Франс Прес». Державна Національна агенція новин передає, що гумові кулі влучили в двох журналістів, в тому числі телекомпания «Аль-Джадід». Правозахисна організація Human Rights Watch засудила жорстоке застосування сили спецпідрозділами поліції Лівану проти в цілому мирних демонстрантів. Нагадаємо, масові про-

Загалом мирні демонстрації в Бейруті отримали агресивну відсіч ліванскої влади.

тести в Лівані почалися в середині жовтня минулого року і призвели до відставки прем'єр-міністра країни Сада Харірі, про що він оголосив 29 жовтня. А 19 грудня колишнього міністра освіти та університетського професора Хасана Діаба назначено новим прем'єр-міністром Лівану за підтримки іранського угруповання «Хезболла» та його союзників. Однак Діабу досі не вдалося сформувати новий уряд.

На тлі загострення ситуації президент Лівану Мішель Аун та новий прем'єр-міністр Хасан Діаб розпочали в неділю, 19 січня, обговорювати склад нового уряду країни. У разі схвалення главою держави кандидатур міністрів-технократів процес формування кабінету може бути завершений впродовж 48 годин, повідомляє «Європейський». Це має погасити вогонь народного недовolenня та гніву. ■

■ НОВИНИ ПЛЮС

Традиційні московські арешти

На узгодженій з владою ході пам'яті адвоката Станіслава Маркелова та журналістки Анастасії Бабурової, що їх убили в центрі Москви місцеві неонацисти 11 років тому, затримали більше десяти осіб. Поліцейські викоплювали їх просто з колони, що рухалася, і запихали в автозаки. Про причини затримань не повідомляють. Відомо, що активісти Костянтина Фокіна затримали ще до початку ходи за пам'яті з написом «Путін, йди!». Як повідомляє «Радіо Свобода», учасники, крім покладання квітів на місці загибелі Маркелова і Бабурової, висловили протест проти переслідувань політичних активістів, тортур і репресій. Організатори акції зазначили: якщо раніше основна загроза антифашистам виходила від неонацистів, то тепер — від влади. Яскравий приклад — обвинувачені у справі так званого терористичного співтовариства «Мережа», більшість з яких є активіс-

тами руху антифа. Соратники обвинувачених вважають що кримінальну справу повністю сфабрикованою ФСБ. Деякі учасники ходи несли в руках конституцію Росії на знак протесту проти «конституційного перевороту», яким вони називають запропоновані президентом Володимиром Путіним поправки до основного закону країни. Всього у традиційній антифашистській ході пам'яті Маркелова і Бабурової взяли участь близько півтори тисячі осіб.

Тризуб затероризували

Поліція Британії розіслала медичним працівникам та викладачам документ про боротьбу з тероризмом, в якому серед інших звертають увагу на зображення державного герба України та символу Збройних сил — тризубу. Посібник підготував антитерористичний відділ поліції, — схоже, у «співпраці» з агентурою ФСБ. Поширюється він по всій Анг-

лії в рамках програми «Превенція», започаткованої для визначення осіб, які можуть загрожувати вчиненням терористичного насильства. Розділ цього посібника з виявлення знаків і символів праворадикальних груп у секції «тату» містить зображення герба України під назвою «Український тризуб (націоналістичний)» поруч із нацистською символікою. «Розміщення тризуба, конституційного національного символа та герба України, у посібнику з протидією екстремізму, виданому антитерористичною поліцією для викладачів і медичного персоналу Великої Британії, є вкрай обурливим. Тут немає прийнятливих пояснень. Ми вимагаємо видалити тризуб із Посібника з офіційними вибаченнями», — заявило посольство України в Британії. Британська поліція визнала, що документ містить помилки й «не всі знахи та символи в цьому документі зазначені в контртерористичних інтересах», пише The Guardian.

Олег ГАНСЬКИЙ

Команда президента України Володимира Зеленського намагається виконати передвиборчу обіцянку кандидата Зе — вивести з «тіні» гральну індустрію в Україні, яка, як вважають, є однією із найприбутковіших тіньових галузей. Утім новий законопроект, ухвалений у першому читанні, лише частково врегульовує ситуацію, залишаючи поза увагою соціальні проблеми, наприклад, значне поширення ігроманії серед перевесічних українців, а також поширення онлайн-казино, яких наразі прикривають не планують.

Відповідальність і контроль

Верховна Рада України голосами 260 народних депутатів ухвалила за основу законопроект про державне регулювання діяльності з організації та проведення азартних ігор. Сталося це через місяць після того, як в Україні майже чи не за одну ніч влада закрила 5,3 тисячі нелегальних ігрових закладів. Виконували вказівку вітчизняні правоохоронці, які вважаються головними «кришувальниками» нелегальних казино. Така ситуація, що поліція сама закрила власні гральні заклади, викликала у суспільстві певну іронію, що вилилася у величезну кількість мемів.

Але хоч як би там було, новий документ запроваджує систему ліцензування, при цьому розмір плати за ліцензії буде залежати від виду гри, кількості обладнання і місця розташування салону. Встановлюються жорсткі вимоги до фінансового стану організаторів азартних ігор — аби гарантувати виплати виграшів.

Покарання за порушення будуть драконівськими. Наприклад, штраф від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів очікує за одне лише прийняття ставки в лотерею від особи, яка не досягла 21 року. Передбачено суворі обмеження до операторів, які не зареєстровані в Україні і взагалі не мають ліцензії: від 30 до 300 неоподатковуваних мінімумів, а також позбавлення волі від 5 до 12 років з конфіскацією грального обладнання та примищення.

Каратимуть — за бездіяльність — і поліцейськими, які вчасно не ліквідували порушення, ім «світить» від 7 до 10 років. Кількість ліцензій буде обмежено, а розмір плати за них визначатиметься за результатами електронних аукціонів.

Цікаво, що законопроект, який нареди підтримали наприкінці минулого тижня, практично нічим не відрізняється від варіанта, який вони ж відхилили місяцем раніше, 19 грудня. Тоді, як ми пам'ятаємо, законопроект не набрав потрібної кількості голосів, за нього проголосували лише 213 депутатів, і документ було відправлено на доопрацювання.

«Законопроект, ухвалений 16 січня, на 99,9% ідентичний із грудневим варіантом», — цитують президента Української асоціації ігрової індустрії Ірину Сергієнко. — Єдині зміни — це те, що підвісили вік гравців, що, безумовно, є позитивним моментом, — а також змінили вимоги до розміщення букмекерських пунктів. У самому тексті законопроекту є як плюси, так і мінуси. Ми позитивно оцінюємо сам факт, що є політична воля і є єдність у правлячій партії з приводу того, що ігровий бізнес необхідно легалізувати. Але для того, щоб законопроект став життєздатним, Раді належить дуже серйозно попрацювати задля внесення правок».

На думку Сергієнко, якщо законопроект ухвалять у його нинішньому вигляді, то ймовірність детінізації ринку і надходження іноземних інвестицій буде досить невисокою.

Білі плями законопроекту

Ініціатори закону вважають своє дітище практично бездоганним. «Ця редакція законопроекту є оптимальною з точки зору інтересів держави, громадян і бізнесу. Ми вводимо принцип відповідальної гри і дозволяємо грати тільки після 21 року. Таким чином чітко регламентуємо відповідальність бізнесу за провокацію і сприяння ігровій залежності», — сказав голова підкомітета

■ «ЛЕГАЛАЙЗ»

Фішка на зеленому

Влада намагається легалізувати гральні заклади, — наразі не вирішено метод ідентифікації відвідувачів, скільки коштуватиме ліцензія і що робити з онлайн-казино

Наразі підпільні казино України приносять надприбутки лише власникам і «даху».

ту з питань організації та оподаткування грального бізнесу Комітету ВРУ з питань фінансів, податкової та митної політики Олег Марусяк, додавши, що запроваджується жорсткі норми на рекламу азартних ігор, кримінальна відповідальність за проведення азартних ігор без ліцензії, обмеження на розташування гральних закладів на вулицях міст. Зали ігрових автоматів будуть розміщені тільки в готелях категорії 3, 4, 5 зірок.

«Що стосується лотереї — вони будуть тільки класичними. Не буде ніяких залив миттєвих лотерей, під які маскуються гральні заклади. Забороняємо вести гральний бізнес юридичним особам, кінцевий власник яких є резидентом держави-агресора. Фінансова сторона — до бюджету від грального бізнесу, за нашими підрахунками, надійде за перший рік від 2,5 до 4 млрд грн, які підуть на підтримку медицини, культури і спорту», — додав Марусяк.

«Те, що в законі ми прописали «три зірки», не означає, що кожен тризірковий готель вже може розміщувати казино. Повинна бути комісія. Вона видає окремий дозвіл на конкретне приміщення, у залежності від того, чи воно відповідає нормам», — пояснив позицію Зе-команди голова провладної фракції «Слуга народу» її керівник Давид Арахамія.

Арахамія наголошує: важливий момент, що законотворці підняли допустимий вік гравця від 18 до 21 року. А також те, що вони заборонили рекламу закладів, дозволивши тільки вивіски, — і розробили механізм обов'язкової ідентифікації гравця. Як це буде відбуватися, поки не говорять, але схоже практикують у багатьох європейських країнах. «У Швеції як постійні, так і тимчасові гравці мають особистий номер ідентифікації. За ним також зареєстровано домашню адресу і відомості про доходи. Це важливий момент», — цитують ЗМІ представника компанії ігрового бізнесу зі Швеції Ааріо Мансури.

Автори законопроекту стверджують, що врахували питання протидії ігрової залежності та допомоги сім'ям лудоманів. Єдине, з чим поки немає відповідності, — вартість ліцензії. Конкретні суми депутати поки не називають, а це найбільше турбусе учасників гральної галузі. «Ціни повинні бути високими, але економічно обґрунтованими і справедливими», — вважає голова Всеукраїнського об'єднання роботодавців галузі відпочинку Ігор Макієвський. Переходжий період після остаточного ухвалення законопроекту у другому читанні має тривати до року.

деформація мислення: люди йдуть у казино за мрією, вважаючи, що кожен із них обов'язково виграє і розбагатіє. А тому, як вважають психотерапевти, всі види ігор на гроші призводять до залежності. Неважливо, це гра на автоматі або в rulette. А рівень поширення ігроманії в Україні вже перевершив захворюваність на алкоголізм чи наркоманію.

«Побічні явища» проблеми — постійний нервовий стрес; той, хто програв, — як загнаний вовк. Людина перебуває на межі: через напругу великої ймовірності «спілкування» з колекторами, судових розглядів за неповернені борги. І можливість відігратися у казино — моврятівна соломинка, яка має позбавити проблем. Але очікуваного звільнення не відбувається, натомість трясовина засмоктує все глибше. Відтак, люди на потрапляє у важку ситуацію, втраче здоров'я, у тому числі й психічне, часто накладає на себе руки. Доволі часто руйнуються сім'ї, люди переступають закон: ігромани знаходять кошти на казино, беручи великі суми у вигляді банківських кредитів або у конторах під умовою назвою «Швидкі гроші», кількість яких останнім часом стрімко зростає. У ЗМІ навіть розповідають про випадки, коли людина, аби розрахуватися із боргами, була змушенна продавати свої внутрішні органи.

Але навіть повна заборона легальних казино, як стверджують експерти, не позбавить суспільство проблеми лудоманії. Адже сьогодні активно працюють і чудово почувався гравальні заклади, що функціонують у мережі інтернет. Навіть у період заборони азартних ігор в Україні їх онлайн-сегментом ніхто фактично не займається, немає очевидних обмежень на них у новому законопроекті. А тому, на думку лікарів, у більшій кількості гравців не буде змоги відігратися у казино, але проблема лудоманії буде залишатися.

Більшість країн, які перебувають у кращому матеріальному становищі, ніж Україна, пішли на цей крок. Наприклад, у Польщі зайти на ігрові сервери практично неможливо, за ситуацією уважно стежить кіберполіція.

Залишилися без штанів онлайн

Інтернет-ігри, за словами Ірини Сергієнко, — це той пласт проблеми, над вирішенням якої зараз працюють в усюому світі. Ця проблема дійсно існує. Але світ стає високотехнологічним, усе більше людей роблять покупки в інтернеті, отримують консультації в інтернеті, працюють в інтернеті. І гра теж переміщується в інтернет. «Боротися з цим явищем, напевно, немає сенсу. Потрібно враховувати реальність і регулювати це явище з урахуванням реальності. Поки ми вирішуємо, бути чи не бути азартним іграми в Україні, весь світ на гральні конференціях говорить про те, як контролювати гральний бізнес онлайн. Як зробити, щоб податки від грального бізнесу в інтернеті платилися коректно, з урахуванням не тільки резидентства компанії-оператора, а й резидентства гравців», — каже вона, зазначаючи: позитивним є той факт, що у законопроекті не заперечується сам факт наявності ігрового онлайн-бізнесу.

Адже його теж треба регулювати і з нього теж треба отримувати податки. Механізми контролю існують. Інша справа, що їх неможливо впровадити за один день, це потребуватиме певного часу. Але сама ідея онлайн-моніторингу, за словами експерта, є правильною і позитивною, тільки її потрібно більш коректно прописати, щоб потім можна було оперативно і ефективно реалізувати.

■ ВИЩІ МАТЕРІЇ

Сповідь і мудрість народу

Яку пісенну спадщину залишать нащадкам сучасні українці?

Віктор АНДРУЩЕНКО,
доктор філософських наук, професор, ректор Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

Важко зустріти людину, яка б не співала. Хіба що в гіркі дні глибоких переживань і горя. І то, навіть під час поховання рідної чи близької людини деякі народи співають сумні пісні, пісні туги і прощання. Завше і скрізь людину супроводжує пісня. Тим паче, людину українську — співучу, чуттєву, мелодійну.

Де б і коли не злітала з вуст українська пісня — колискова, весільна, журліва, жартівлива, кобзарська, козацька, народна — вона хвилює і зачаровує.

Її витоки сягають тих часів, коли закладалися головні підвальнини існування українського народу. Буйноцвітна природа, заріблена чисті водні артерії, переповнені всякою живністю ліси й переліски, а головне — родючі землі. Усе це — природна аура, в якій формувався і зростав український народ. Розвивався у праці і завдяки праці. Усе це спонукало до пісні. І вона лунала: над біленькими хатами, безкрайніми степами, колосистими полями, дрімучими лісами і твердими, мов криця, горами.

Сучасні українці нині майже не співають. Як? Чому? Що сталося? Відповіді немає.

Співасмо, але... не про те

Інакше кажучи, немає теоретично обґрунтованої відповіді, а в народі вона існує. Народ знає. Його не обдуриш. Не співають, бо немає достатку, впевненості у майбутньому, немає радості праці й чистоти, мов слоза, власноруч здобутої перемоги. Не співають, бо розвалюється село — основне святилище народної пісні; бо закриваються школи та підприємства; зростають безробіття і злідні; посилюється недовіра до влади; бо правдива й чесна людина не може піднятися на верхні сходини суспільної стратифікації й зайняти гідне місце під сонцем.

«Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю...» Цієї пісні вже практично немає ні на весіллі, ні на простій гулянці. Дуже рідко можна почути її на виставах, пісенних концертах, ще рідше — по радіо чи на телебаченні. Во житті стало таким, що на небо ніхто з нас не дивиться. «Мене цікавлять тільки дві речі: зіркове небо над головою і моральний закон всередині нас». Це — знаменитий Кант. Майже три століття тому він вдивлявся в небо і намагався проникнути в таїнство буття людини в космосі. Ми ж у цьому не маємо потреби. Нам ніколи! Невже ми стали подібними до тієї, пробачте, істоти, яка ніколи не бачить неба? Чи поступово стаємо? Так. Во не співаємо...

Співаємо, але... не про те. Во національній загальнолюдській цінності вже давно покинули пісню. Більшість сьогодні крикливо, верескливо, хріпко оспівує агресію, розбій, насильство, брутальність до гуманістичних ідеалів, до людини й людяності. А ще «співають», демонструючи секс, наруту над людським тілом, зневагу до дійсно духовних символів. Так звані нові естрадні співаки totally заполонили концертні підмостки, руйнуючи святе неповторне — духовність.

Дехто може подумати, що ми виступаємо проти естрадного співу. Це не так. Дійсна естрада є загальнознаним надбанням. Вона є такою ж високою культурою, як і народна пісня. Ми ж не сприймаємо фальшивого естрадного співу, який, на жаль, домі-

нує нині в духовному естві народу. Втягуючи в свою орбіту особистість здебільшого молоду і не зрілу, він руйнує її духовний світ, спотворює образ реальності до невідімності, формує хибні цінності, точніше антицинності, ядро яких — агресія, злоба, ненависть і... хтивість.

Людина вільна у своєму виборі. Її життєвий вимір координується простором свободи і творчості. Більшість із нас живе за цими принципами і так само виховує своїх дітей, відтворюючи нормальне моральне, духовне, справедливо організоване суспільство... Однак, не все так просто...

Коли не співати, а плакати хочеться

«Садок вишневий коло хати...» — писав Кобзар, налаштовуючи нас на правильний життєвий шлях. Він закликав людство до праці й співу, бо, безперечно, знав, а може, відчував божественну, утасмічену сутність буття у цьому світі. Адже в перекладі з гебрайського «gan» означає садок, в якому «Бог поселив Людину», щоб «порала його та наставляла» (див. Біблія. КН. Буття 1, 2. Ст. 2). «Співають іduchi дівчата, й плугатари з плугами йдуть...» — читаємо далі. Звідки йдуть? З роботи. Важкої, землеробської, щоденної. Але ж співають!

І це передбачливо. У своєму первісному визначенні «культура» є не чим іншим, як «обробітком землі». І це також зрозуміло. Во тільки у вільній праці, у творчості відтворюється людина і культура, центром якої є найтонша матерія світу — пісня (мелодія). Так научав нас Геній.

І водночас він писав про інше життя. Важке, підневільне, злиденне. «Село неначе почорніло, неначе люди подуріли...» Хіба це не про нас, не про ситуацію в Україні, що склалася на початку ХХІ століття!? Про нас... обдурених, обібраних, злиденних духом, розумом і працею. А якщо ще згадати історію минулого століття з її колективізацією, Брестським миром, Голодомором, репресіями і лихоліттям війни та «філософським самовідінством» періоду розвиненого соціалізму, то, здається, ви-

Чи міг би Лукаш звабити Мавку голосом сопілки, якби природне середовище, в якому вони зустрілися, було знівеченим і спалюваним?

Фото з сайта kolovolhviv.top.

словок напрошується сам. Хто ж буде співати і про що?

Незалежність відкрила двері. Та ба, все підібрали під себе «нові українці». Характерно, що всі вони вирости з «колишніх». Змінили маски, ідеологію, цінності. Перефарбувалися. Обікрали, принизили, а головне — відбирають надію, яка... помирає останньою. У цій ситуації людина не співає, а плаче! Й, здається, саме розпач, не прийняття цінностей, що «посоромили себе», подають ті естрадні неофіти, які ще не зовсім втратили віру в людину і совість. Мабуть, вони намагаються докричатись, достукатись до наших сердець. Не вдається. Ми не чуємо і не сприймаємо. Во вночі — не наше, чуже. Во ж наше — мелодійне, душевне, спокійне

і ралі тексти Гомера, скажімо, опис інтимних стосунків між дорослими чоловіками й хлопчиками. Однак поставимо запитання таким чином: а своїй дитині ми б дозволили споглядати чи вивчати подібне? Звичайно, ні! То чому ж ми не робимо цього стосовно фальшестради, що закликає до агресії, оспівує злочин, пропагує потворний секс? Згадується недавній виступ однієї молодої перспективної й, безсумнівно, талановитої співачки: суперсексуальна тематика, незрілі оголені ноги і груди, характерні рухи... Це для кого?! Для дітей?!

Я добре свідомий того, що в усіх вікових народів невтомно «діставали» молодих. Та в кінцевому акорді, хотячи цього чи ні, вручали їм майбутнє своїх

Можливо, саме пісня дозволила українцям пережити важкі лихоліття, не впасти духом, подолати історичні вирви і перешкоди.

лагадні. Як істина, добро і краса, що існують у нерозривній єдності. Як народна пісня. Як рідний дім. Як мама.

У кожного свій смак і свої уподобання. Чи маємо ми право нав'язувати їх всяк і кожному? Навряд чи. З іншого боку, неправильною була б позиція невірчання, інерції, байдужості. Покоління мають бути разом. Тому бажано б дати низці пісень і їх виконавцям певну інтерпретацію, ознайомити молодь з об'єктивними оцінками художніх критиків, вислухати їхню власну думку. Кончено важливо презентувати добиротні сучасні пісні, а не набори бездумних звуків, набридлий несмак, а то й часто-густо відвертій плагіат...

Колись великого Платона звинуватили в тоталітаризмі за те, що він пропонував вилучити з навчальних програм для молоді сумнівні з погляду мо-

країн. Така діалектика. То ж експериментуйте, химеризуйте — на те ж вона і молодість! Але не забувайте одне: добро саме по собі не приходить. Для цього людина торує свій шлях. І це, повірте, не мое судіння. Не конфлікт естетичних інтересів батьків і дітей. Чи зможемо ми по таких піснях пізнати долю свого народу, його історію? Ні. Чи відчуємо у них подих землі, що їх з'явилася? Ні. І чому вони так контрастують, приміром, з японськими, грузинськими, угорськими піснями чи американським джазом. Ось де ґрунт і крила для зроцювання реального патріотизму!

Звісно, як кажуть у народі, гроши кишеню не обтягають. Але така естрада — річ надто ненадійна. Сьогодні ти кумир, завтра — забутий, знівечений, спустошений. Во зрадив Пісню.

Пісня — сповідь і мудрість

народу. Вона не купується і не продается, не трощить мікрофони, не викручується, не зомбует, не рве сорочки. Не демонструє голі ноги чи груди... Вона інтелектуальна й моральна і пливє тим єдиним потоком, ім'я якому — Справжність. Пливє повільно, як саме життя. Або ж стрімко мчить назусітів власні пристрасі, яка звуться Любов'ю. Вона піднімається в небеса і піднімає людину, яка сповнена надії, страху і трепету за грядуще власних дітей і свого народу.

Пісня — це благородство. Людина, яка співає, не вчинить злочину. Не вкраде, не обдурить, не потерпить несправедливості й не відверне очей від правди, навіть тоді, коли вона буває гіркою.

Пісня — совість народу. Від діда-прадіда вона передається як нетлінна духовна спадщина, що не потребує ніякої корекції.

Жити, творити, перемагати, і... співати

Повернути пісню народу — наше історичне покликання. В основі його ми бачимо дві тісно пов'язані між собою субстанції:

* облаштування життя таким чином, щоб воно відповідало вищим критеріям справедливості й розгорталося на трудовій основі;

* виховання людини в дусі найкращих українських культурних традицій, родинної педагогіки й пісенної культури.

Перша субстанція — завдання політикам і підприємцям. Друга — завдання учителя, первинне формування якого відбувається в педагогічному університеті. На жаль, більшість нинішніх можновладців перевертаються винятково собою, а не державою. Інтереси народу перебувають на периферії їхньої практично-політичної активності.

З другого боку, Педагогічний університет, як і освіта

взагалі, також переживають складні часи. А це означає, що втілення її історичної місії передбуває під загрозою. І доки ми не створимо належних та необхідних умов для навчання і виховання майбутнього вчителя, доки він не прийде до учня як суб'єкт найновітніших знань і культури, доти про пісеність нації, її духовну ауру не може бути й мови.

Колись перед учителем знімали шапку. Сьогодні його цькують, з нього насміхаються, а нерідко й знущаються. Не в кращому становищі перебуває і нинішній професор, який навчає, готує майбутнього педагога. То ж хіба можуть учитель і педагог, викинуті на узбіччя життя, виховати нас совість, пробудити духовність, сформувати пісенну культуру? Питання риторичне. Але істиною є те, що, доки держава не поверне свою увагу до Вчителя і Педагога, суспільство рухатиметься сходинами регресу. Воно ніколи не буде по-справжньому творити й співати. Його обрії вимальовуються винятково в чорних тонах — зубожіння, безробіття, бездуховність, агресія і стогін, скиглення, хріпкота перед мікрофоном, що лякає дітей і дорослих.

Жити, творити, перемагати і співати — такий має бути поклик української людини і народу. Жити з вірою, з любов'ю до людини. Основа такого способу — продуктивна праця як творчість — ця «вічна природа необхідності, без якої неможливе саме людське життя», — писав свого часу класик. Не випадковий успіх, не технологія «відгадай», «обдуми» і «заховайся», а саме праця і духовні цінності мають стати внутрішнім переконанням і лейтмотивним світоглядно-життєвим нашим принципом. На цьому фундаменті створюються умови повернення пісні. Виховання людини праці є одночасно вихованням її як суб'єкта культури — загальної і пісенної. Адже саме труд формує і зреалізовує всі сутнісні сили осо-бистості.

Там, де людина руйнує природу, вона не співає. Там вона біснується... Злочин як перед людиною, так і перед природою обрізає пісні крила. Понівечені хімікатами лани, забруднені радіацією ліси і ріки, споторені земельні ландшафти, захаращені залишками буйних трапез парки відпочину чи лісові галявини людину до співу не спонукають. Лише викликають біль і сором. Бо ж пісня створюється і розгортається тільки в гармонії людини і природи.

Згадаймо «Лісову пісню» Лесі Українки. Чи міг би Лукаш звабити Мавку голо-сом чарівної сопілки, якби природне середовище, в якому вони знайшли одне одного, було знівеченім, спалюженім? Хіба могла б Мавка вимовити до нього свої душевні («Я цілуватиму вустонька гожі, щоб загорілись, щоб зашарілись...», «Я хочу для тебе так заквітчатися пишно, як лісова царівна!») слова вдячності і кохання? Ніколи. Живільними променями почуття, що виливається у пісню, стає природне середовище, де бують барви, де в зоряній вінок сплелися квіти, де будить соловейко і світять світлячки... «Тут світлячки в траві я назираю, вони світитимуться в тебе в ко-сах...» — не тямлячись від щастя, каже Лукаш, пориваючи Мавку в обійми. «А я з калини цвіту наламаю. Вона не спить, бо соловейко будить», — шепоче до нього Мавка...

Природа, праця і людина, яка відчула значущість власної творчості, — джерело пісні, невичерпної, як сам білий світ. І доки ми не налагодимо їх взаємодію, доки не утвершимо між собою людські стосунки, не організуємо життя — природне, соціальне і політичне — на гуманістичних і демократичних засадах, ми не почувемо пісні. У країному розумінні цього слова.

Українці — співучий народ. Можливо, саме пісня дозволила нам пережити важкі лихоліття, не впасти духом, подолати історичні вирви і перешкоди, крокувати до державотворення, вийти на дорогу цивілізаційного розвитку, на дорогу, яка веде до Храму.

Нас не зупинить агресія північного сусіда. Во ми працюємо і співаємо навіть тоді, коли нам неймовірно важко. Якось великий Маestro Анатолій Авдієвський сказав: «Українська пісня не дає бути самотнім — ні людині, ні народу. Заспіває школа — за-співає Україна».

Дай, Боже, щоб так сталося.
Там, де пісня, — лине мова.
Лине мова — є народ!

Підготувала Любов ГРЕПЕНЧУК

«Ваша донька співає?» — спитали у мами Владислави Чайки, коли та привела її в музичну школу в районному центрі Ківерці, що недалеко від Луцька. Звичайно, дівчинка співала, адже в родині пісню любили всі. Жодна святкова подія, не кажучи вже про різдвяні колядки, щедрівки, не обходилася без пісні. До того ж мама мала заочну музичну освіту, грала на баяні і мріяла, аби хтось із її трьох донечок теж пов'язав своє життя з музикою.

Вокаліст — як спортсмен

Оскільки в іхньому селі Журавичі музичної школи не було, то довелось чекати, доки дівчина трохи підросте, аби їздити в райцентр на заняття музикою. Тож, коли Владі виповнилось 12, батьки повезли доньку в райцентр вчитись гри на баяні чи акордеоні. Але сталося не так, як гадалося: у приймальній комісії, дізнавшись, що Влада співає, і прослухавши її, запропонували вступити до класу вокалу, де, до речі, як допоміжна дисципліна була гра на фортепіано. Дівчинка погодилася і жодного разу про це не пошкодувала, хоча на заняття вокалом доводилось кілька разів на тиждень, за будь-якої погоди, після уроків, їздити в переповнених автобусах за 40 км і повертатись майже поночі.

Але Влада не зважала на ці труднощі, вона була закохана в музику і спів. «Для мене музична школа, — згадує співачка, — була якоюсь казковою будівлею, де пахло музичними інструментами, де мене зустрічала моя вчителька. Я заходила туди і немов потрапляла в інший, якийсь чарівний, вищий світ».

Після закінчення загальноосвітньої школи Влада вступила на диригентський факультет (вокального не було) до Училища культури і мистецтв у Луцьку на 2-й курс. Аби мати вищу освіту, дівчина одночасно почала заочно навчатися на юридичному факультеті Східно-Європейського університету ім. Лесі Українки. Нині співачка вчиться в Києві, в аспірантурі Національної академії керівників кadrів культури і мистецтв, яку закінчила своєму часу.

Владислава Чайка — учасниця пісенного телешоу «Х-фактор» (причому пройшла там кілька етапів), лауреат міжнародних конкурсів, її голос сьогодні звучить і на теренах України, і за межами. Ця красива дівчина, яка вже відбулася як співачка, згадує, що на шляху до великої сцени були і сумніви, і невпевненість у собі. «Для митця, співака, — каже Влада, — дуже важливо мати підтримку. Вокаліст — як спортсмен, для перемоги йому дуже потрібні підтримка і віра в болівальників». Для Владислави Чайки такою підтримкою і творчим натхненником став заслужений артист України, співак Віктор Кавун. Саме він похвалив її вокал і переконав дівчину не зупинятися на хоровому співі, а розвивати свій талант і співати сольно.

«Арт-Десант» — мистецька терапія на війні

«Коли почалася війна, — згадує Владислава, — хотілося якось допомагати нашій країні, захисникам, але не знала, як, аж доки доля звела з волонтерським об'єднанням «АРТ-Десант». Усі працювали на власному ентузіазмі та палкому бажанні допомогти людям на фронті. Звичайно, ці поїздки артистів під кулями держава не фінансувала, як це було з військовими ансамблями, оркестрами. Багато хто брав відпустки за свій рахунок, Влада, наприклад, аби їхати з піснями на фронт, пропускала заняття в академії. Знаходився якийсь спонсор і забезпечував транспорт (наприклад, якийсь бусик), хтось давав свою машину, хтось купував пальне, організовував харчування. Хоча, як сказала дівчина, її вони зазвичай разом із солдатами.

Під час концертів артисти обов'язково вдягали українські національні костюми або хоча б елементи (віночок, вишиванку тощо), виконували

■ НОВІ ИМЕНА

«Рідна пісня на фронті — як вісточка з дому»

Чарівний голос волинської Чайки лине Україною і за її межами

З Богданом Бенюком та захисниками України під час одного з концертів на сході.

Владислава Чайка.

українські пісні, Владислава співала класику італійською. «Такі виступи, — переконана дівчина, — нашим військовим були дуже потрібні: рідне, українське — як вісточка з дому».

Владислава Чайка впевнена, що вокал, пісня — чудове психоемоційне розвантаження як для виконавця, так і для слухачів. Особливо в умовах війни. «Бувало так, — згадує дівчина, — що ми приїхали вранці, а хлопці тільки повернулися із бою, і є багато поранених, а ще важче, коли втрачають у бою побратимів. Тоді ні бачити, ні чути нікого не хочеться їм, настрій дуже важкий. Інколи саме наші пісні допомагають їм повернутись до нормального психологічного стану, хоч трішки полегшують біль утрати». Співали артисти пісні і про сучасних героїв, і про бійців УПА, які також захищали свою землю. Помітили, що ті, хто ще вчора стояв на позиціях чи в лісі, хто близче до лінії фронту, навіть самі підспівували артистам і танцювали. Для них хороша пісня — ліки і можливість зняти емоційну напругу.

Аби по всій країні любили українську пісню і мову

У складі «Арт-Десанту» були чудові співаки й артисти: Леся Горова, Богдан Бенюк, Наталя Сумська, Володимир Гонський. З Богданом Бенюком, як згадує Владислава, вони разом відпрацювали, мабуть, концертів чотири. Спочатку він хотів виступати один, у своєму розмовному жанрі, сам пробував співати тощо. А потім уже під час спільніх концертів, оголосивши номер Чайки, говорив жартома глядачам: «Я б із задоволенням заспівав вам сам, але запрошулю людину, яка це зробить набагато ліпше».

Часто виїжджали в ніч, щоб уже вранці на позиції виступити перед бійцями. «Я захоплююсь нашими захисниками, — каже Влада, — особливо

перед жінками на війни я взагалі схильлю голову. Адже вони свідомо кидають свій усталений, комфортний спосіб життя, вибираючи небезпеку для здоров'я і життя».

Так разом із «Арт-десантом» протягом трьох років Владислава Чайка їздила в зону бойових дій підтримувати піснєю наших бійців: від Станиці Луганської до Авдіївки. Вона особисто брала участь у близько 100 концертах на передовій і для військових, і для дітей.

Як розповіла Влада, зазвичай більше на концерти приходили глядачі, які підтримують Україну, армію. А траплялося, що приводили дітей із садочків чи шкіл вихователі. «Дітки, — згадує співачка, — які ті горобчики, обліплювали нас, розглядали віночки, вишиванки тощо. А от дорослі, що їх супроводжували, інколи були відверто ворожими. Дітки ж широ радили укряїнським пісням, іграм і танцям. Велика надія на них — на майбутнє Донбасу, віриться, що саме діти зроблять Україну».

«Було й так, — пригадує Владислава Чайка, — напередодні дня Святого Миколая поїхали ми своєю арт-бригадою на схід, у Світлодарськ, де давали концерт для дітей навколо сіл і міст. А тоді Світлодарська дуга саме жорстко обстрілювалася ворогом. Свято було чудове, приблизно 600 дітей зібрались у залі, ми їм дали подарунки, разом співали, танцювали і вже наприкінці, на останніх словах Гімну почали залпами ворожої артилерії і гуркіт від розривів снарядів».

Бойовики і російські найманці гастили по селах, звідки приїхали діти, по будинках мирних мешканців. Можливо, завдяки тому, що дітки були на концерти в місті, далі від обстрілів, це комусь із них і врятувало життя. Хоча напередодні заходу контактна група домовилась із ворожою стороною, що буде свято для дітей і на той час обстріли припиняються. Оде так із ворогом домовлялися.

Згадала Влада випадок, як була дуже здивована, коли вони з бригадою артистів їхали потягом (пощастило разом) у зону бойових дій на Донбас, і до неї звернулась пасажирка, яка поверталася туди додому. Жінка попросила в дівчини написати слова досить відомої української пісні, яку наспівувала Влада, а пасажирка почула її вперше. «Ми «упустили» цю частину сходу України і в культурному, і в економічному плані. Нам треба нести сюди мову, музику, багато працювати над тим, аби люди себе відчували тут справжніми українцями і патріотами, знали, любили Україну й українську пісню».

■ АРТ-ПРОСТИР

Бачу діла твої, Людино

Понад 300 картин патріотичної тематики показують у Києві

Григорій ТУРШУКОВ

У Києві можна до 2 лютого знайомитися з роботами учасників дев'ятої бієнале «Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників». У залах Центрального будинку художників України у день відкриття 17 січня було ніде яблуку власті. Окрім творців представлених понад 300 робіт і світських гостей, завітав і настоятель Михайлівського монастиря владика Агафіт, бо цьогорічна виставка присвячена утвердженню духовної незалежності України, зокрема, річині Томосу, проголошення самостійності Української православної церкви.

Бієнале «Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників» організовують раз на два роки. З часу проведення першої вона встигла здобути велику кількість шанувальників патріотично наповненого мистецтва. Останні виставки центровими темами визначали Революцію гідності та війну на сході України (2016) та 100-річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки (2018).

Як кожного разу, так і нині в залах — справді значущі для держави історичні події, персоналії, реліквії і навіть пейзажі, відтворені через особливі бачення їх митцями. Представлена серія

портретів видатних українських церковних діячів: Андрей Шептицький — меценат, культурний та освітній діяч, митрополит УГКЦ, Василь Липківський — церковний реформатор, митрополит першої Української автокефалії, Йосиф Сліпий — предстоятель УГКЦ, кардинал римо-католицької церкви, сучасники патріарх Філарет і митрополит ПЦУ Епіфаній. А поряд із ними, наприклад, нова робота художниці Наталії Павлусенко — портрет Петра Калнишевського, останнього кошового отамана, якого Катерина II відправила на Соловки, зруйнувавши Запорозьку Січ, який у жорстокому російському ув'язненні пробув чверть століття і помер у 114 років.

Ініціатором і куратором бієнале є художник у галузі монументального мистецтва, станкового живопису та графіки Олександр Мельник, який майже всю свою творчість присвятив висвітленню історії України. Його вітражі «Час Ярослава Мудрого» та «Час Нестора Літописця» можна побачити в Національному історичному музеї України з 1977 року. Розписи в Михайлівському Золотоверхому монастирі робив з іншими у 2000-му: «Вхід Господній в Єрусалим», «Зішестя Святого Духа на апостолів», «Зішестя Христове до пекла», «Свята Анастасія», «Свята Євдокія». Наступного року створю-

Куратор бієнале Олександр Мельник зі своєю роботою «Бачу діла твої, Людино» у дні Революції гідності.

вав мозаїки у вестибюлі Центрально-го залізничного вокзалу «Київ-Пасажирський»: «Софійський собор», «Покровська церква», «Брама Заборовського», «Георгіївський собор Видубицького монастиря», «Маріїнський палац»...

«Багато з вас пам'ятають його роботу, яку він показував на Майдані то «Беркуту», то протестувальникам — Очі Христа. А під ними напис: «Бачу діла твої, Людино». Снайпери стріляли Богу в очі, поранили художника, але не вбили...» — розповіла художниця Наталія Павлусенко. ■

На бієнале «Україна від Трипілля до сьогодення» Тарас Шевченко закликає відстоювати незалежність.

Людмила КОХАН

До 15 лютого приймаються роботи-композиції на участь у конкурсі молодих композиторів імені Бориса Лятошинського, який стартував ще восени минулого року. Всеукраїнський проект присвячено пам'яті одного з основоположників модернізму в українській класичній музиці, його 125-ліття з дня народження. Загалом конкурс є новою частиною масштабного міжнародного фестивалю Kharkiv Music Fest, який відбудеться уже втретє, цього разу з 28 березня по 12 квітня.

«З найвидатніших українських композиторів його можна без перебільшення назвати титаном вітчизняної музичної спадщини, — коментує куратор конкурсу Іван Пахота. — За часи радянського минулого України ім'я значення Лятошинського було змаргніалізовано і фактично принижено. Нашим завданням є популяризація творчості Майстра: українські молоді митці мають знати про цього композитора значно більше, ніж просто фото на стінах музичних шкіл».

Свіген Станкович, один з останніх учнів Бориса Миколайовича, писав про роки свого навчання у Майстра: «Вже тоді відчувалося, що Лятошинський — фігура в музичному мистецтві надзвичайно поважна. Він просто вражав своєю колосальною музичною ерудицією, якнайширшим знанням стосовно минулого і сьогодення... Читав із листа будь-яку партитуру ХХ сторіччя будь-якої складності».

Основне завдання конкурсу — створення мистецького простору можливостей реалізації в майбутньому молодих композиторів. Лауреати конкурсу візьмуть участь у концерті, що відбудеться в рамках фестивалю Kharkiv Music Fest — 2020.

Оголошений конкурс вирізняється серед інших не лише великим призовим фондом (для переможців передбачені грошові премії: від 200 до 500 євро у молодшій групі та від 500 до 1000 — у старшій) і можливістю зіграти свій музичний твір зі світовими музикантами на одній сцені, а й міжнародним складом журі. Еугеніуш Кнапік (Катовіце, Польща) — провідний педагог з композиції, який є беззаперечним авторитетом як теоретик сучасної світо-

■ КОНКУРС

Юні творці музики придумують псевдоніми

Молоді композитори мають шанс почути свій твір у концерті масштабного міжнародного харківського фестивалю

Ініціатор проведення конкурсу Іван Пахота з Тетяною Гомон, хранителькою квартири-музею Бориса Лятошинського у Києві.

Фото надане організаторами.

вої музики і автор видатних монументальних творів. Вальтер Фельдман (Цюрих, Швейцарія) — понад 10 років був директором Tage fur neue Musik Zurich, співпрацював з такими метрами музики, як П'єр Булез, Карлгайнц Штокгаузен, Філіпп Манурі, Луїджі Ноно, іншими. Іван Пахота (Харків, Україна) — креативний куратор конкурсу і незалежний експерт. Алла Загайкевич (Київ, Україна), твори якої вирізняє передовім полікультурність та мистецький космополітизм, поєднання непоєднуваного, відхід від мейнстрімних тенденцій — видатний фахівець у сфері акустичної та електронної музики, педагог.

«Участь у конкурсах як молодих

композиторів, так і не зовсім молодих — це є своєрідне долучення до комунікативного об'єднання погляду на музику. Особисто я, працюючи з юніми композиторами, бачу, що для дітак, які кілька років пишуть музику, є важливим і дуже особистим відчуття, що він — творець сучасної музики, — каже Алла Загайкевич. — Композитор — це не анахронізм. Професія композитора — це пошук, це активність, це актуальність. Коли Лятошинського запитували: «Щоб ви порадили молодим композиторам?» — він відповідав: «Любити свою музику більше своєї молодості». Це так трошки «мораліт», але свою музику дійсно треба любити, треба занурюватися в почуття. Твоя

музика є твоєю зоною контакту з людьми, тому вона повинна бути живою. Не варто забувати, що композитори — це завжди творці, а не апологети».

До участі в конкурсі запрошуються громадяни України, яким на час проведення конкурсу виповниться не більше 15 повніх років у молодшій групі та 16-21 рік у старшій групі відповідно. Для молодшої групи має бути поданий твір для скрипки і фортепіано триналістю 8-10 хв., а для старшої — твір для фортепіано, двох скрипок, альтя і віолончелі триналістю 12-15 хв., написані не раніше 2014 року. Твори можуть бути одночастинними або циклічними за бажанням автора; один конкурсант може подати необмежену кількість творів. Останній термін подання заявок — 15 лютого 2020 року. Конкурс не має вступного внеску, усім учасникам гарантується рівні права та можливості. Для участі в конкурсі потрібно заповнити онлайн-форму зголосження участі в конкурсі: <https://forms.gle/yt3B2QVrRKu5H5CJ8>

Цікавою відмінністю конкурсу є те, що він анонімний — усі роботи подаються під псевдонімами, тож наявність будь-яких відомостей у нотних матеріалах, які в подальшому передаються на розгляд журі, вважатиметься порушенням правил конкурсу, й учасника буде дискваліфіковано.

«Ідея проведення цього конкурсу в моїх думках майоріла вже давно, — розповідає Іван Пахота. — У світі є чимало подібних конкурсів, які орієнтовані на молодь — резидентів своїх держав. В Україні теж є багато обласних, місцевих композиторських конкурсів, але вони орієнтовані на вже конкретно визначеніх конкурсантів і часто на їхніх викладачів, і про справедливість і прозорість тут не йдеться. Крім того, наша молодь не сприймає композицію як фах, можливість у майбутньому самореалізуватись в цій царині. Конкурс Лятошинського має на меті підтримати і дати поштовх до професійного майбутнього українських композиторів. Справедливість і максимальна об'єктивність у роботі журі понад усе».

Нагадаємо, один із відомих композиторських конкурсів в Україні — Міжнародний конкурс молодих композиторів імені Івана Карабиця — відбувся в 2017 році. ■

Володимир О.ТИХИЙ

На сторінці Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» вже публікувався огляд книжок регіональних краєзнавців (див. УМ від 23.03.2015). Вихід двох альманахів у сусідніх містах Донецької області — гарна нагода для продовження теми. Перший збірник «Донеччина: Природа, люди, культура» підготував Донецький обласний краєзнавчий музей (ДОКМ), який відновив роботу на підконтрольній Україні території, в Краматорську. Другий збірник — історико-краєзнавчий та літературно-мистецький альманах «СТЕП/STEP». Нескорений український Донбас. Випуск 2: Історія, постаті, культура, мистецтво» (Л.: Левада; Дружківка: Товариство Олекси Тихого, 2019). Попри невеликі наклади обох збірників, вони мають цілком поважний обсяг — 200-сторінкові альманахи формату А4. Бажаючі можуть їх прочитати на сайті ДОКМ: <http://muzey-dokm.pp.ua/nashi-vydannya>.

Збірник «Донеччина: Природа, люди, культура» значною мірою «музейно-історичний»: археологія краюта відносно недавня історія. У статті В.Лазебника ідеться про французькі інвестиції в індустріалізацію Донецько-Придніпровського краю на порубіжжі XIX—XX століть: «У металургію Південної України Франція вкладла 111,8 млн руб.», або ж 56% від усіх залучень. А крім металургії, були ще сотні мільйонів, вкладені у машинобудівні заводи, зализницю, підприємства гірничої, хімічної, будівельної та електричної галузей. Це ті самі мільйони, які радянська влада відмовилася повернати законним власникам, про що йшлося у нашій статті про книжку Шона Макмікіна «Найбільший грабіж в історії: пограбування Росії більшовиками» (див. УМ від 16.08.2017): «У самій лише Франції було понад мільйон вкладників, яким російські банки і підприємства заборгували (як підрахувало МЗС Франції у 1922 році) 22 мільярди франків, еквівалент на сьогодні близько 400 мільярдів доларів».

У статті І.Бредіхіна та Д.Чистова йдеться про бельгійські інвестиції у костянтинівські заводи — металургійний, залізопрокатний, скловарний, а також шахти і рудники. Ці заводи (часто — з мінімальною модернізацією) працювали до кінця радянського періоду, а з настанням пострадянського капіталізму були порізані на металобрухт. Цікавий аспект радянської індустріалізації висвітлює стаття К.Кузіні «Жіноча зайнятість у промисловості Донбасу (1920—1930-ті рр): гендерний аспект». «Деякі види робіт, які раніше були виключно «чоловічими», у 1920-ти роки стали «жіночими». Такими, наприклад, були роботи з відкату та сортування вугілля». На середину 30-х років жінки становили 1/4 робочої сили у важкій промисловості Донбасу, але середня заробітна платня жінок становила лише 67% від зарплатні чоловіків.

Є, звичайно, і про війну — не нинішню, але дуже подібну. В архівному розділі опубліковані «Сторінки із записників книжечок (вибрани уривки про Донеччину) отамана Армії УНР В.В.Сікевича». Уперше спомини Сікевича видані у Вінніпезі впродовж 1941—1951 рр., а 2018-го київське видавництво «Залізний тато» перевидало частину спогадів під назвою «1918. Донецький біліцкриг»). Війна 1918—1919 років на Донеччині точилася на тих же теренах, що й зараз. Ось уривок з наказу по Запорізькій групі армії УНР від 3 квітня 1918 року: «Червоні під керуванням Коцюбинського відходять на Харків і далі на Курськ. Караказька група [червоних] під керуванням Єгорова і Лазарева спішить, щоб захопити вугіль близько Микитівки, Горлівки, Дебальцевого і там злучатися з робітниками

донецького району... Славянська група. Отаман Сікевич. Посадка на станції Полтава. Маршрут Костянтиноград, Лозова, Славянськ». Наступ Славянської групи був бліскавичним, і до кінця квітня вона з боями витіснила червоні війська з Донеччини за межі України.

Програвши воєнну кампанію, уряд РСФСР вивів з України російські війська і 12 липня підписав мир з УНР. Утім, мир протривав недовго: 28 листопада 1918-го, невдовзі після заснування Директорії і розвалу гетьманату, в Курську по команді з Москви створений Уряд Радянської України (у ньому було 3 українці з 21 членом Уряду), який на багнетах Червоної армії РСФСР — своєї армії у того уряду не було — вже у січні 2019 р. в'їхав у Київ. Про тогочасне міжвладдя на Донеччині можна прочитати у невеличкій брошурі, випущеній 2014 року Інститутом історії України НАНУ (Пиріг Р.Я. «Донбас у складі Української гетьманської держави»: «Одні місцевості на якісь час опанували отамани Директорії, в інших відновлювалися ради, а значну частину території краю захопили козачі війська білого Дону».

Альманах «Степ» — літературно-історичний, тому тут є і передмова Івана Дзюби, ї «Історичні колажі», і публікація архівних матеріалів, і великий розділ «Літературна спадщина Донбасу». Але є й розділ «Хроніки окупації», з якого випишемо кілька фрагментів: тут краєзнавці фіксують і аналізують новітню історію краю.

Спогади В.Циміданова описують події у Донецькому обласному краєзнавчому музеї, починаючи від 14 квітня 2014 року (автор спогадів працював завідділом музею). Настрої більшості співробітників були такі: «Одна доглядачка радісно мені заявила: «Наши в Славянське захвалили фашистський БТР!». А ось ще епізод зі співробітником музею Дубинцем, до якого завітали його приятелі-ополченці: «Олег, укропы наступают на танках! Дай нам противотанковое ружье!». Той відповів: «Вы, наверное, свихнулись, мужики! Как я его дам, это же музейный экспонат! Меня за такое с работы выгонят. Да и не стреляет оно давно». «Ополченці» не стали з ним дискутувати. Трішечки побили, рушницю забрали, а разом із нею і нещасного Дубинця».

Інший мемуар — про події в Луганській області: «1 марта 2014 года, Свердловск, Луганская область. На митинге нет ихтамнетов, есть соглядатаи, кураторы из ФСБ, но они в гражданке и молчат, наблюдают. Здесь жителі города — учителья, шахтеры, врачи, пенсионери, предприниматели, чиновники, афганцы, чернобыльцы. Все они против «хунти» за независи-

мостітку».

Інститут літератури імені Т.Г.Шевченка Національної академії наук України; Фонд сприяння розвитку мистецтв; газета «Україна молода»; Центр рейтингових досліджень «Еліт-Профі»

■ ВІЗИТІВКА

Факти і міфи:

історії донецького степу

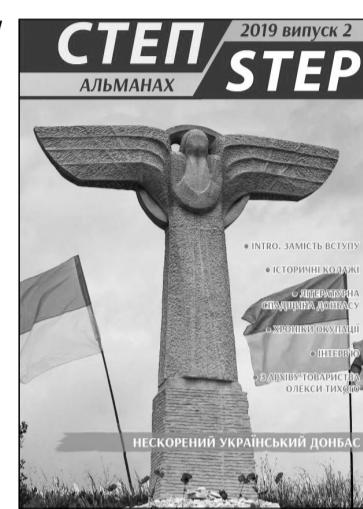
мость Донбасса», проти «фошизмов» і хотят «умереть в России» — пабагатому. В город уже из РФ ввозят оружие. Граница как никогда прозрачна. На шахтах идет формирование «народных дружин» для охраны памятника Ленина от «правосеков». Авторка — «Олена Степова, украинская блогерка, писательница из Донбасса. Привезе вигаданим... під час АТО переїхала з дітьми в село на Київщині до друзів... На основі блогу видала книгу «Все буде Україна» (К. Дух і Літера, 2014)».

Крім спогадів, у «Хроніках окупації» є статті та інтерв'ю. Причині і перебіг подій у першій період окупації Донеччини аналізують журналіст зі Слов'янська О.Романко («Вічне середньовіччя хворої провінції»), та голова Товариства Олекси Тихого Є.Шаповалов («Дружківка після майдану»). А релігієзнавець І.Козловський у статті «Релігійна ситуація на окупованих територіях Донеччини (2014—2018 рр.)» значить таке: «16 травня [2014 року] у Слов'янську терористи захопили єпископа євангельського об'єднання «Церква Божа України» Олексія Демидовича та близько 7 годин утримували його в підвалному приміщені будівлі місцевого СБУ. При цьому терористи «ДНР» кілька разів вторглися до молитовного будинку релігійної громади «Добра звістка» у Слов'янську, старшим пастором якої є О.Демидович, з метою використання її як вогневої позиції снайперів... 25 травня бойовики «ДНР» віршили «націоналізувати» протестантський молитовний будинок у місті Горлівка. У будівлі... загарбники влаштували свій штаб... 27 травня опідні польський католицький священик о. Павло Вітек був викрадений проросійськими сепаратистами у Донецьку під час вуличної молитви». І так далі.

Редактор газети «Наша Дружківка» Є.Фіалко у двох статтях розказує історії людей, які побували у підвалах дружківського «НКВД». Перша історія — про поневіряння Миколи і Ольги Меренкових, успішних бізнесменів, котрі, як і більшість дружківчан, стояли о стороно бурхливих подій (Дружківку «ополченці» «ДНР» контролювали від 12 квітня до 6 липня, але бойових дій у місті не було: міська влада і міліція проти не виступили).

«Уже в июне к Николаю подошли два известных в городе предпринимателя, занимавшиеся сбором денег для «ополчения», и сказали: «Нужно помочь». Он отказался. На початку июня «подъехали две машины с вооруженными людьми. Руководил ими Артем Шуляк, сотрудник уголовного розыска дружковской милиции и, очевидно, «по совместительству» работавший в «ополчении». Они приставили к его голове автоматы, надели наручники. Старший потребовал ключи от машины «Тойота Прадо». Сел за руль и выехал из гаража.

— Что происходит? — возмутился Николай.

— Там объясняют. Нам сказали — все забрать и привезти, — ответил «совместитель».

Забрали, действительно, все: ноутбуки, деньги... привезли в «НКВД» (так называлась комендатура возле музыкальной школы, в 50 метрах от исполнителя) и кинули в подвал, в камеру смертников».

«На следующий день к нему бросили двух москвичей — окровавленного отца и сына. Они приехали забрать из Дружковки тещу, потому что здесь шла война «бандеровцев против русского борца Донбасса». На пептероде их остановили «ополченцы», защищники «русского мира». Когда мужчина запротестовал, ему прострелили ногу, кинули в машину и повезли вместе с сыном в «НКВД».

У Меренкових був якийсь впливовий знайомий у Києві, Ольга попросила допомогти: «Тот якобы позвонил Гнатенко (до и после описанных подій — міський Голова Дружківки. — ВТ) и спросил: «Что там у вас происходит?» Гнатенко ответил, что он ничего не решает».

5 липня охоронці «комендатури» виїхали в Горлівку, що й урятувало Меренкова — його випустив завгосп, який мав ключі. «А через две недели в город прибыла военная прокуратура, и Шуляка арестовали прямо на рабочем месте». Вирок Шуляку, який вступив у законну силу 12 грудня 2017 р. — 12 років позбавлення вільно з конфіскацією майна.

Друга історія — про сторону дружківської котельної Василя Зандера, який не приховував свій український патріотизм. На жаль, «практически все товарищи... оказались других взглядов и были против него... он получил прозвища «бандеровец» и «украинский фашист».

«17 июня, когда Зандер был в ночной смене, в полчетвертого утра, послышался лай собак... Откуда-то выскоции двое с автоматами, сбили с ног, завязали руки скотчем, накинули мешок на голову и повели к машине. Его привезли в бывшее здание милиции... которое «ополченцы» неслучайно назвали «НКВД», возродив ассоциации со сталинскими временами. Его стали обвинять, что он снимал блок-посты, что его сын служил в батальоне «Азов» (у Зандера сына нет вообще — дочь)... Руки его были в наручниках... В конце концов, садист подскочил к нему и вонзил ему в бедро штык-нож по самую

рукоятку».

Зандер втратив багато крові, кілька днів нічого не їв і не пив, співкамерники (сиділи за те, що п'яниці) вважали його мертвим. Охоронці викликали «швидку». «Когда «труп» стали выносить, он подал признаки жизни. — Он вроде бы живой, — сказал врач скорой помощи, — но боюсь, что до больницы мы его не довезем.

— Забирайте и выкиньте где-то, как собаку, — ответили им «ополченцы». Зандера отвезли в больницу и, к чести дружковских врачей, смогли не только вылечить, но и сделать все, чтобы он снова не попал в лапы палачей». Садиста, який катував Зандера, арештовували двічі, «и только со второго раза он начал давать показання. Затем его обменили на кого-то из українських военно-плененных».

Вищеписане дуже нагадує події громадянської війни 1936—1939 рр. в Іспанії, і різні діячі називають конфлікт на сході України «громадянською війною». Я не знаю жодної аналітичної книжки українською про війну в Іспанії, а англійською є десятки оригінальних досліджень, наприклад — Helen Graham, «The Spanish Civil War: A Very Short Introduction» (Oxford University Press, 2005).

Дійсно, і на Донбасі, і в Іспанії приклеювали ярлики: у республіканській зоні всіх підозрілих називали фашистами (включно з католицькими священниками, яких звинувачували в тому, що допомагають обштовувати снайперські позиції на дзвіницях; багатьох розстріляли), а у франкістській зоні всіх ліберально налаштованих, які до зачолоту Франко підтримували реформи республіканського уряду, називали комуністами (хоч комуністична партія Іспанії перед війною була малочисельною, в десятки разів меншою, ніж соціалісти чи анархо-синдикалісти) — і теж розстрілювали без будь-яких судів.

І в Україні, і в Іспанії місцева влада в одних містах підтримала повстанців (десь з ентузіазмом, десь від страху), в інших виступила проти. Наприклад, у Мадриді і Барселоні озброєні загони соціалістичної та інших партій, анархістів і профспілок нейтралізували повсталі гарнізони і влада республіканського уряду втрималася. А у Сарагосі і Севільї заколотники взяли гору і встановили свою владу — яка міцно трималася в Іспанії до кінця 70-х. Наскільки країна все ще ідеологічно поділена, свідчить те, що прах генерала Франко був вивезений з мавзолея і перепохованний у сімейному склепі в Мадриді 24 жовтня 2019 року.

Але є принципова різниця: в Іспанії заколот проти законного Уряду країни (призначено у лютому 1936 року за результатами демократичних виборів) вчинили гарні

Григорій ХАТА

У найближчі тижні вся увага вітчизняної футбольної спільноти буде сконцентрована на Туреччині, де клуби української прем'єр-ліги проводять свої навчально-тренувальні збори й будуть грати силу-силенну контрольних поєдинків.

Поки ж колективи елітного дивізіону на Середземному узбережжі поступово «входять» у новий рік, у їхніх клубних офісах активно вивчають два листи-вернення від дирекції Української прем'єр-ліги, де в інтересах національної збірної пропонують раніше завершити клубний сезон, аби команда Андрія Шевченка мала більше часу для підготовки до фінальної частини Євро-2020.

Перше повідомлення неабияк збентежило частину колективів УПЛ, адже в ньому поміж іншого виказувалася пропозиція скасувати додатковий «плей-оф» за єврокубкові перепустки між командами, що посядуть у чемпіонаті 5-8-ме місця.

Щоправда, ідея з переписуванням по ходу сезону офіційно затвердженого регламенту прожила не більше доби. Схоже, зрозумівши помилковість такої ініціативи, навіть і спрямованої на благо національної збірної, в УПЛ передумали ламати існуючі правила гри. У повторному зверненні до клубів прем'єр-ліга закликала вважати недійсним перший лист і уточнила свої пропозиції щодо скорочення тривалості поточного сезону, запропонувавши клубам змістити лише дати проведення матчів чемпіонату та кубка країни. Відтак завершення ЧУ-2019/2020 має відбутися в термін до 16 (а не 24) травня, що вивільнить для значної частини збірників додатковий тиждень підготовки. Поєдинки ж єврокубкового «плей-оф», де змагатимуться колек-

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Зміщення акцентів

Задля кращої підготовки національної збірної до Євро-2020 в українській прем'єр-лізі хочуть на тиждень раніше завершити чемпіонат

Другу частину поточного сезону вітчизняним клубам доведеться грати в пришвидшенному темпі.

Фото Олександра ПРИХОДЬКА.

тиви з п'ятого по восьме місце в ЧУ, планують провести 20 та 24 травня, утім навряд чи в цих матчах буде задіяна велика кількість потенційних гравців національної збірної.

Уже тривалий час най-

більше повпредів до табору «синьо-жовтих» делегують «Шахтар» і «Динамо». Обидва клуби посідають два перші місця в проміжному протоколі ЧУ-2019/2020 й у другій частині турніру активно пра-

цюватимуть над тим, щоб на тих же позиціях і завершити національну першість. Нагадаємо, що «гірники» мають пристойний «гандикап» над головним конкурентом, тож не дивно, що підопічні Луїша

Каштру свій навчально-тренувальний збір у Туреччині розпочали на тиждень пізніше від динамівців, які чи не першими в українському футболі вийшли із зимової відпустки.

При цьому в таборі «біло-синіх» скаржаться, що після тривалих різдвяно-новорічних «канікул» фізичні навантаження даються їм непросто. «Не знаю футболістів, котрі любили б збори після відпочинку», — відзначив молодий захисник «Динамо» Віталій Миколенко. Водночас один із тренерів «біло-синіх» Вадим Євтушенко пояснює, що кожен з динамівців повинен наїгати певний кілометраж.

Упродовж перших днів свого перебування в турецькому Белеку «біло-сині» активно підтягували «фізику», після чого перевірили свої ігрові кондиції в контролюному поєдинку з польською «Легією». Як наголосив очільник «Динамо» Олексій Михайличенко, спеціально до матчу команда не готувалася, відтак жодного негативу від підсумкової нічієї (1:1) не було. «Загалом, вийшла доволі цікава гра. Ми спробували нові зв'язки, нові схеми й, у підсумку, побачили те, що хотіли отримати від цієї гри», — сказав Михайличенко.

Зауважимо, що в кожному з таймів проти польського опонента динамівці гралі різними складами, а їхній лідер Віктор Циганков пропустив поєдинок через міозит. На позиції ж форвардів тренерський штаб «біло-синіх» окремо випробував Франа Соля та Назарія Русина. Єдиний же динамівський гол у матчі забив Георгій Цитаїшвілі. Нагадаємо, що Артем Беседін, який в останні роки був основним форвардом «Динамо», до Туреччини з командою на збір не поїхав, залишившись в очікуванні вердикту УЄФА щодо своєї допінгової справи.

■ ФУТБОЛЬНА МОЗАЇКА

Олексій ПАВЛИШ

Англія

«Ліверпуль» усе більше діє чемпіонства: хлопці Клоппа у яскравому матчі двічі забили «МЮ» та збільшили відрив від переслідувачів до 16 пунктів, скориставшись осічками «Ман. Сіті» та «Лестера».

«Городяні» несподівано зіграли унічию з «Крістал Пелас»: чинних чемпіонів підвів ексгравець «Шахтаря» Фернандіньйо, який зрізав м'яч у власні ворота. А вихованець «гірників» Олександр Зінченко втрете поспіль не потрапив навіть до заявки.

Так само не грав за «Вест Хем» Андрій Ярмоленко, який, як очікується, повернеться на поле після травми вже у лютому.

Кубок. 1/32 фіналу. Перегравання. «Манчестер Юнайтед» — «Вулверхемптон» — 1:0 (Мата, 67), «Тоттенхем» — «Мідлсбро» — 2:1 (Ло Чельсо, 2; Ламела, 15 — Севілл, 83), «Карлайл Юнайтед» — «Кардіфф» — 3:4, «Блекпул» — «Редінг» — 0:2, «Ковентрі Сіті» — «Брістоль Роверс» — 3:0, «Ньюкасл» — «Рочдейл» — 4:1 (О'Коннел, 17; Лонгстафф, 20; Алмірон, 26; Жоеліnton, 82 — Уельямс, 86), «Шрусбері Таун» — «Брістоль Сіті» — 1:0.

Прем'єр-ліга. 23-й тур. «Уотфорд» — «Тоттенхем» — 0:0, «Арсенал» — «Шеффілд Юнайтед» — 1:1, «Брайтон» — «Астон Вілла» — 1:1, «Манчестер Сіті» — «Крістал Пелас» — 2:2 (Агуеро, 83, 88 — Тосун, 39; Фернандіньйо, 90 (у свої ворота); «Норвіч» — «Борнмут» — 1:0, «Саутгемптон» — «Вулверхемптон» — 2:3, «Вест Хем» — «Евертон» — 1:1, «Ньюкасл» — «Челсі» — 1:0, «Бернлі» — «Лестер» — 2:1 (Вуд, 56; Вествуд, 80 — Барнс, 34), «Ліверпуль» — «Манчестер Юнайтед» — 2:0 (Ван Дейк, 14; Салах, 90+3).

Лідери: «Ліверпуль» (22 матчі) — 64, «Ман-

честер Сіті» — 48, «Лестер» — 45, «Челсі» — 39, «Манчестер Юнайтед», «Вулверхемптон» — 34.

Бомбардир: Варді («Лестер») — 17.

Іспанія

На минулому тижні одразу два українці, які виступали у Ла Лізі, змінили команди, причому обидва перейшли в клуби, котрі представляють Сегунду.

Андрій Лунін, який за півроку у «Вальядоліді» зіграв лише два кубкові матчі, спочатку повернувся в мадридський «Реал», а потім поїхав в оренду до кінця сезону в «Ов'єдо». Голкіпер національної збірної уже встиг провести за нову команду два поєдинки.

Так само встиг зіграти у Сегунді після повернення в «Луго» Василь Кравець, який за пів сезону у «Леганесі» лише один раз вийшов на поле.

Прімера. 20-й тур. «Леганес» — «Хетафе» — 0:3, «Леванте» — «Алавес» — 0:1, «Реал Мадрид» — «Севілья» — 2:1 (Каземіро, 57, 69 — Люк де Йонг, 64), «Осасуна» — «Вальядолід» — 0:0, «Ейбар» — «Атлетіко» — 2:0 (Бургос, 11; Еспозіто Еду, 90), «Мальорка» — «Валенсія» — 4:1, «Бетіс» — «Реал Сосіедад» — 3:0, «Вільяреал» — «Еспаньйол» — 1:2, «Атлетік» — «Сельта» — 1:1, «Барселона» — «Гранада» — 1:0 (Мессі, 76).

Лідери: «Барселона», «Реал Мадрид» — 43, «Атлетіко», «Севілья» — 35, «Хетафе» — 33, «Реал Сосіедад» — 31.

Бомбардир: Мессі («Барселона») — 14.

Італія

Не надто вдалим вийшов минулий уїк-енд для українських легіонерів в Серії А — хавбек «Лечче» відновлюється після травми та пропустив обидва матчі своєї команди. А Руслан Маліновський, хоч і відзначився асистом у кубковому матчі проти «Фіорентини», але не допоміг «Аталанті» уникну-

ти вильоту з турніру.

Тим часом у чемпіонаті туринський «Ювентус» збільшив відрив від «Інтера» до чотирьох пунктів — підопічні Саррі скористалися нічією «чорносиніх» з «Лечче».

Кубок. 1/8 фіналу. «Парма» — «Рома» — 0:2, «Ювентус» — «Удінезе» — 4:0 (Ігуайн, 16; Дібала, 26 (пен), 58; Д. Коста, 61 (пен.)), «Мілан» — «СПАЛ» — 3:0 (Піонтек, 20; Кастильєхо, 44; Т. Ернандес, 66), «Фіорентіна» — «Аталанта» — 2:1 (Маліновський («А») — 90 хв., асист), «Інтер» — «Кальярі» — 4:1 (Р. Лаку, 1, 49; Б. Валеро, 22; Ранокья, 81 — Оліва, 73), «Лацио» — «Кремонезе» — 4:0 (Габбарон, 10; Пароло, 26; Іммобіле, 58 (пен.); Бастуш, 89), «Наполі» — «Перуджа» — 2:0, «Торіно» — «Дженоа» — 1:1 (по пен. 5:3).

Серія А. 20-й тур. «Лацио» — «Сампдорія» — 5:1 (Ф. Кайседо, 7; Іммобіле, 16 (пен.); 21, 65 (пен.); Бастуш, 54 — Лінетті, 70), «Сассуоло» — «Торіно» — 2:1, «Наполі» — «Фіорентіна» — 2:0, «Мілан» — «Удінезе» — 3:2, «Болонья» — «Верона» — 1:1, «Брешія» — 2:2 (Манкузо, 77 — Бастоні, 72), «Дженоа» — «Рома» — 1:3, «Ювентус» — «Парма» — 2:1 (Роналду, 43, 58 — Корнелюс, 56).

Лідери: «Ювентус» — 51, «Інтер» — 47, «Лацио» (19 матчів) — 45, «Рома» — 38, «Аталанта» (19 матчів) — 35, «Кальярі» — 30.

Бомбардир: Іммобіле («Лацио») — 23.

Німеччина

Бундесліга повернулася після різдвяної перерви — головним героєм перших матчів нового року став новачок дортмундської «Боруссії» Ерлінг Холанд — 19-річний форвард у першому ж своєму матчі за «джемелів» оформив «хет-трик».

Поки юний норвезький форвард лише забиває перші голи у топ-лізі, головні бомбардири німецької першості — Тімо Вернер та Роберт Левандовський — ведуть запеклу боротьбу за «золоту бутсу».

В обох поки — по 20 результативних ударів.

Перша Бундесліга. 18-й тур. «Шальке» — «Боруссія» (М) — 2:0, «Аугсбург» — «Боруссія» (Д) — 3:5 (Нідерлехнер, 34, 55; Ріхтер, 46 — Брандт, 49; Е. Холанд, 59, 71, 79; Санчо, 61), «Кельн» — «Вольфсбург» — 3:1, «Майнц» — «Фрайбург» — 1:2, «Форуна» — «Вердер» — 0:1, «Хоффенхайм» — «Айнтрахт Франкфурт» — 1:2, «РБ Лейпциг» — «Уніон» — 3:1 (Вернер, 51, 83; Забіцер, 57 — Бюльтер, 10), «Герта» — «Баварія» — 0:4 (Мюллер, 60; Р. Левандовський, 72 (пен.); Т. Алькантара, 75; І. Перешич, 84), «Падерборн» — «Байєр» — 1:4.

Лідери: «РБ Лейпциг» — 40, «Баварія» — 36, «Боруссія» (М) — 35, «Боруссія» (Д), «Шальке» — 33, «Байєр» — 31.

Бомбардир: Р. Левандовський («Баварія»), Вернер («РБ Лейпциг») — 20.

Франція

Чинний чемпіон Ліги 1 та один із головних претендентів на перемогу в Кубку — «ПСЖ» — не без проблем вийшов до наступного раунду: парижани змогли «розмочити» ворота лідера Ліги 2 лише за десять хвилин до фінального свистка.

Ледь не втратив перевагу в три м'ячі «Ліон», який у перестрілці з сімома голами здолав «Нант». Натомість «на класі» обіграли суперників із нижчих дивізіонів «Ліль» та «Марсель».

Кубок. 1/16 фіналу. «Лор'ян» — «ПСЖ» — 0:1 (Сарабія, 80), «Діжон» — «Нім» — 5:0, «Монпельє» — «Кан» — 5:0, «Руан» — «Анже» — 1:4, «Нант» — «Ліон» — 3:4 (Емон, 16; Луз, 82; Сімон, 86 — Шеркі, 2, 9; Тер'є, 37; Дембеле, 69), «Англем» — «Страсбур» — 1:5, «Паріж» — «Сент-Етьєн» — 2

СПОРТ

Володимир Бринзак
президент Федерації біатлону України

УКРАЇНА МОЛОДА | 15
ВІТОРОК, 21 СІЧНЯ 2020

«Зважаючи на результати молоді, пенсія у наших ветеранів відкладається».

■ ТЕНІС

Протилежними курсами

Виступи вітчизняних тенісисток на «Аустреліен опен»-2020 розпочалися з поразки ексдругої ракетки України лідерці світового рейтингу

Григорій ХАТА

Напередодні старту цьогорічної Відкритої першості Австралії її організатори найбільше тривожилися через спеку та смог від лісових пожеж, які могли суттєво вплинути на планомірний перебіг турніру.

Натомість головною проблемою першого ігрового дня основного раунду «Аустреліен опен»-2020 став дощ, через який довелося скасувати десять поєдинків на відкритих кортах. Друга ракетка України Даїана Ястремська — одна з тих тенісисток, кому довелося відкласти свій вихід на ігровий майданчик у «Мельбурн-парку».

Водночас у Даїни з'явився додатковий день відпочинку після фіналу представницького турніру категорії «Прем'єр» в Аделаїді, в якому минулого суботи 19-річна українка протистояла першій ракетці планети, австралійці Ешлі Барті.

Попри те, що лідерці світового тенісу цей відповідальний матч Ястремська програла (2:6, 5:7), за підсумками виступу на турнірі Даїна встановила черговий свій рейтинг-

говий рекорд, уперше в кар'єрі піднявшись на 21-шу позицію в табелі про ранги WTA.

Зауважимо, що суперниця Ястремської в першому колі «АО»-2020 — словенка Кайя Юван — дебютантка «основи» Відкритої першості Австралії, куди вона пробилася через сито кваліфікації.

А от представницям українського тенісу подолати відбір «АО»-2020 не вдалося. Марта Костюк й Ангеліна Калініна вибули на старті кваліфікації, Катарина Завацька та Дар'я Лопатецька обмежилися участю в другому відбірковому колі, де їхніми кривдницями стали представниці США — Сакія Вікері (4:6, 7:5, 4:6) та Кеті Макнеллі (2:6, 3:6).

Після стартового дня основного раунду на «Аустреліен опен» іще на одного українського повпреда стало менше. Уже на старті турніру потрапивши на першу ракетку планети, ветеран вітчизняного тенісу Леся Цуренко була змушенена заочхлити ракетку.

Через проблеми зі здоров'ям колишня друга ракетка України зазнала суттєвого падіння

Ексдруга ракетка України Леся Цуренко програла свій стартовий поєдинок на «АО»-2020 господарці kortів Ешлі Барті.

Фото з сайту tennisua.org.

в рейтингу WTA, перемістившись із третього його десятка за межі першої сотні.

Занадто рання зустріч Цуренко з лідером посіву «АО»-2020 якраз і стала наслідком цього дрейфу. Перед грою Леся згадувала, що колись вона навіть перемагала Барті.

Проте відтоді австралійка зробила велетенський крок уперед. А от українські тенісистки лише належить повернутися на попередні позиції.

У підсумку Цуренко вистачило тільки на перший сет проти Барті, котрий вона виграла 7:5. Наступні ж дві партії

наша співвітчизниця розгромно програла, взявші в кожній із них по одному гейму. У вівторок на корти «Мельбурн-парку» вийдуть одразу чотири українські тенісистки: Еліна Світоліна, Ястремська, Катерина Козлова та Катерина Бондаренко. ■

Григорій ХАТА

Традиційний у календарі Кубка світу внутрішньонімецький стрібок з Обергофа до Рупольдинга жодних радикальних змін у результататах української біатлонної збірної не приніс.

Знову без медалей завершилися для вітчизняних стріляючих лижників та лижниць індивідуальні старти. Не принесли очікуваних нагород «синьо-жовтим» і естафетні перегони, хоча впродовж певного часу наша жіноча команда й перебувала в призовій трійці.

Однак у боротьбі за високі місця українським біатлоністкам забракло швидкості. «Склад у нас бойовий пенсіонерський», — так перед естафетою в Рупольдингу охарактеризувала українську команду Віта Семеренко. У другому в сезоні на командні перегони тренерський штаб заявив «золотий» квартет Олімпіади в Сочі-2014.

І сестри Семеренко, Юлія Джима та Олена Підгрушна знову продемонстрували, що мають достатньою пороху в потрохівницях. «Відчуваємо себе одним цілим», — такою є характеристика атмосфери всередині колективу від Валентини Семеренко.

Загалом, у колі олімпійських чемпіонок Сочі лише Юлії Джимі менше 30 років. І саме завдяки її ідеальній роботі на другому етапі збірна України змогла піднятися на проміжне третє місце у гонці. До останнього вогневого рубежу збірна України зберігала шанси на п'єдестал. І якби капітан команди Підгрушна не припустилася на «стійці» одразу трьох промахів, «синьо-жовті» могли б серйозно претендувати на медаль. Проте, згаявши чимало часу на серію додаткових пострілів,

■ БІАТЛОН

«Пенсія — відкладається»

Учасниці «золотого» олімпійського квартету Ігор у Сочі-2014 продовжують демонструвати свої медальні амбіції

Досвідчені українські біатлоністки сподіваються повернутися командою на п'єдестал пошані Кубка світу.

Фото з сайту biathlon.com.ua.

у підсумку фінішер української четвірки завершила гонку на шостій позиції.

Однак, як відзначила Віта Семеренко, в цій гонці вітчизняні біатлоністки чітко відчули, що можуть на рівних суперничати з лідерами світового біат-

лону. При цьому президент федерації біатлону України Володимир Бринзак заявив, що з огляду на результати молоді пенсія у наших ветеранів відстroeиться.

Окрім естафети, в змагальній програмі Рупольдингу значилися також

спринт та гонка переслідування. І якщо в спринтерських перегонах кращим результатом українок було 29-те місце Джими, то в «персюті» диво-гонку видала Вікторія Семеренко, розмінявши 32-гу стартову позицію на підсумкове восьме місце.

При цьому у нашій чоловічій команді відчутним прогресом може похвалитися Артем Прима. Після етапу в Обергофі віце-президент ФБУ Василь Карленко порадив уважніше стежити за виступом цього 32-річного уродженця Чернігова. І ось: у спринті в Рупольдингу Артем фінішувавосьмим, на 11-й позиції завершив гонку переслідування, щоразу демонструючи кращий поміж своїх партнерів по збірній результат. Командну ж гонку наші хлопці завершили на восьмій позиції. А їхній наставник Юрій Санітра заявив, що в нинішніх умовах це максимум, на який здатна українська збірна.

Водночас до старту чемпіонату світу, який у середині лютого прийматиме італійський Антхольц-Антерсельва, ще є час, і в тренерському штабі «синьо-жовтих» упевнені, що до головних стартів сезону вітчизняним біатлоністам удастся покращити свої показники. ■

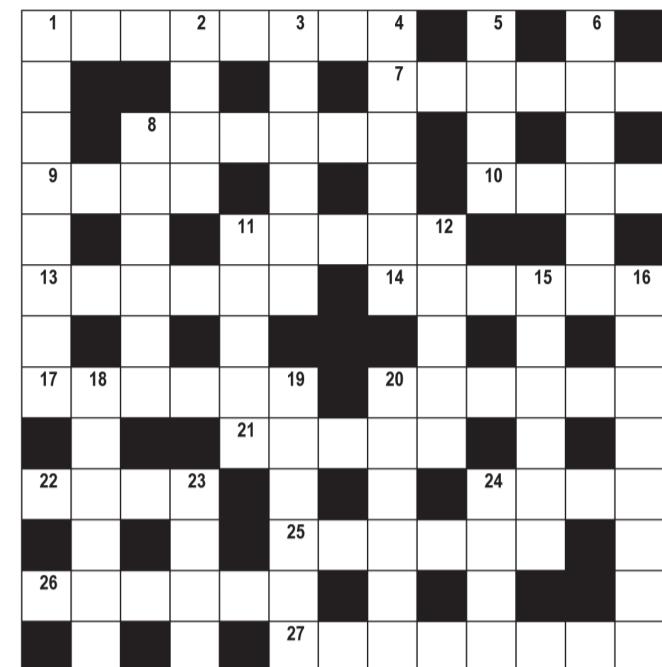
Читайте
в наступному
номері:

«Музей — це не лише місце збереження історії»

Мазепине Євангеліс, Шевченкова канапа та Прокоповичеві вулики: п'ять причин відвідати Краєзнавчий міський музей імені О. М. Лазаревського в Конотопі

16 | УКРАЇНА МОЛОДА
ВІТОРОК, 21 СІЧНЯ 2020

КАЛЕЙДОСКОП

■ КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №6

По горизонталі:

1. Людина, яка з упередженням ставиться до чужоземців та приїжджих. 7. Те, що зробила Німеччина з Австрією в 1938 році і що Росія намагається зробити з Білоруссю. 8. Старовинний український шляхетний музичний інструмент, схожий на лютню. 9. Суперник Моськи із відомої байки. 10. Бойове гасло, вигук, сигнал до бою чи збору. 11. Гірське пасмо від Росії, Казахстану, Китаю та Монголії. 12. Чоловік Діви Марії, який замінив Христові земного батька. 15. «Я все — п'яний ... із сонcem у кишені» (Богдан-Ігор Антонич). 16. Ім'я відомої української письменниці і вченої, дружини Василя Короліва-Старого. 18. Ікона Божої Матері з піднятими вгору руками. 19. Велика карета для далікіх подорожей, запряжена 6—12 кіньми. 20. Ватажок руху опришків у Карпатах у XVIII столітті. 23. Завіюха, хуртовина, метелиця. 24. Пристосування для просіювання борошна.

Кросворд №4
від 15 січня

■ ПРИКОЛИ

— Чим відрізняється хабар від кошту?

— Хабар — це коли взяли і зробили, а корупція — коли взяли, але не зробили.

У графі «Причина розлучення» було написано: «Надсилала наші діалоги на сайт анекдотів... і з мене сміялася вся країна».

— Чому ти не виходиш заміж за Петра?

— Він не вірить у пекло.

— Виходь сміливо, ви з мамою швидко доведете, що він помиляється.

— Здрастуй, хлопчуку, твій тато вдома?

— Мені треба знати, хто ві.

— В якому сенсі?

— Якщо ви з податкової, то тато пішов збирати пляшки, щоб нас прогодувати, якщо ви Семен Аркадійович, якому тато винен гроши, то тато два дні тому поховали, а якщо ви Марк Юхимович, який винен татові, то він таки вдома.

— Я вчора свою дружину в оперу водив.

— Культурна програма?

— Швидше, профілактика.

■ СЕЛЕБРІТІ

Адель — Дюймовочка?

Прихильники співачки вражені змінами в її зовнішності

Дара ГАВАРРА

Ще восени 2019-го по-ціновувачі таланту англійської співачки Адель були вражені, як пишнотіла красуня схудла (подійкували, що вона позбулася 20 кілограмів маси тіла). Це пов'язували зі стресом, який пережила зірка, адже у квітні минулого року після семи років нібіто щасливого заміжжя Адель розлучилася зі своїм чоловіком Саймоном Коннеккі. У парі є син Анджело, яким подружжя пообіцяло опікуватися спільно.

Співачка ж пояснювала такі зміни зі своїми пишними формами тим, що почала займатися пілатесом, не споживає солодощів і сіла на модну дієту — сіртфуд, тобто вживає переваж-

Перша фаза схуднення Адель — тут би й зупинитись...

доби нинішній вигляд співачки, яка скоро стає здоровий спосіб життя. Однак не всім до впо-

анорексії, а дехто й просто переживає за її душевний стан.

Варка ВОНСОВИЧ

В Уганді священнослужитель Імам Мухаммад Мутумба лише через кілька тижнів зрозумів, що одружився з... чоловіком. Почалася ця історія, як і всі любовні романи, дуже романтично: Імам наприкінці 2019-го познайомився у мечеті з жінкою (як тепер з'ясувалося, переодягненим Річардом Тумушабе). Незнайомка так припала до душі чоловіку, що той не став зволікати й одружився з Шаббулою (так представився Річард-жартівник своєму нареченому).

Перед цим, як і належить за місцевим звичаєм, Імам прибув

■ ОТАКОЇ!

Гульчатай, відкрий личко

Угандійський священнослужитель одружився з... чоловіком

на святання у село до майбутньої дружини, привіз із собою «калим» — викуп за нареченою: два мішки цукру, дві кози, одяг і Коран. Родичі нареченої дали згоду на весілля, яке невдовзі й зіграло. За всіма традиціями ісламу, молода була одягнена в хіджаб,

обличчя прикрашав мейкам, тож запідозріти недобре наречений не міг. Та ішли дні, а дружина все не підпускала до себе чоловіка й відмовляла у близькості. Коли ж стимувати порівні чоловіка вже не було сил, «жінка» перелізла через паркан до сусідів, прихопивши з собою одяг, телевізор і 300 тисяч угандійських шилінгів (якийсь там 81 долар) та й дала дралі. Коли біглянку затримали, тут і виявилася вся правда. Тепер на втікачку чекає тюремна камера замість будуару заміжньої жінки.

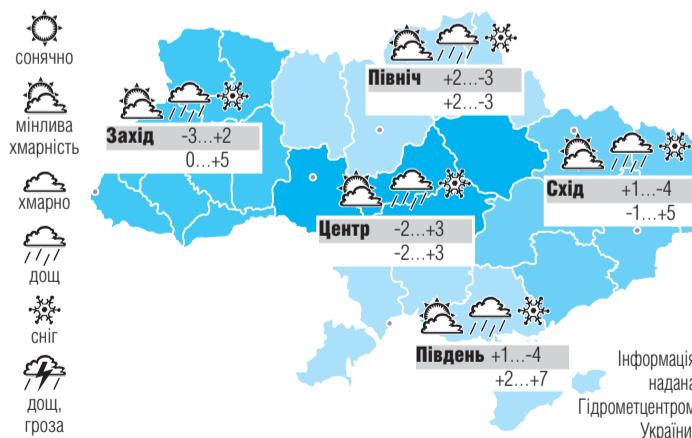
■ ПОГОДА

22 січня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно з проясненнями, невеликий мокрий сніг. На дорогах місцями ожеледиця. Вітер західний, 7-12 м/с. Температура вночі та вдень близько 0.

Курорти Карпат: хмарно з проясненнями, невеликий мокрий сніг. **Славське:** вночі -1...+1, удень +2...+4. **Яремче:** вночі -1...+1, удень +3...+5. **Мікір'я:** вночі -2...-4, удень 0...+2. **Рахів:** уночі -2...-4, удень 0...+2.

20 січня висота снігового покриву становила: **Дрогобич** — немає, **Стрій** — немає, **Славське** — 4 см, **Плай** — 15 см, **Мікір'я** — немає, **Рахів** — немає, **Долина** — немає, **Івано-Франківськ** — немає, **Яремче** — немає, **Коломия** — немає, **Пожежевська** — 1 см.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50

Телефони редакції: 044-361-62-61;

з мобільного: 094-926-32-61

Електронна пошта редакції:

ukr/moloda@ukr.net

Рекламне бюро:

reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:

454-84-41

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagmer@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа».

«Фінансова експертіза», «Здоров'я та сім'я», «Це — працює!».

«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми».

«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння».

«Вітасмо», «Любов і الشا».

Матеріали із позначкою Ⓛ друкуються на правах реклами

Газета друкується
у видавництві:
«Преса України» — у Києві
Зам. зв. 3009006

«Видавничий дім

«Високий Замок» — у Львові
Зам. блок № 6

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ».

Газета виходить

у п'ятницю — суботу (спільні номери)

Тираж 86734

■ ДІЙОВІ ОСОБИ

Леся ГАНЖА, журналістка, редакторка «Доступу до правди»
(Інтернет-видання «Українська правда»)

Приводом для нової розмови з директором Національного антарктичного науково-центру Євгеном Диким стала інформація про криголам. А саме те, що Кабінет Міністрів виділив 252 мільйони гривень на закупівлю наукового океанського судна льодового класу.

Новий очільник полярників Євген Дикий: Антарктика тепер відкрита для всіх, незалежно від статі. Обговорити це питання ми з Диким встигли, а от гроші на судно, як і решта незахищених статей бюджету, потрапили під скорочення. У 2020 році криголаму не буде. Але Дикий не здається. Він каже так: у нас є ще рік, щоб ці гроші знайти. Всювати він вміє. Дикий був командиром взводу добровольчого батальйону «Айдар», викладав у Києво-Могилянській академії, дотепер працював заступником директора з науки Українського наукового центру екології моря.

Наша розмова вийшла не так про криголам, як про гроші в науці, яким коштом осстання існує і чому в часи війни варто інвестувати не лише у танки, а й у криголами.

■ **Євгене, що є у фокусі досліджень на українській антарктичній станції «Академік Вернадський»?**

— Станція — це насамперед місце для неперервних спостережень, які мають повторюватися за одними і тими самими методиками рік у рік. З найбільшого, що ми робимо, це зокрема кліматичні спостереження. Починаючи з 1947 року, коли це ще була британська станція «Фарадей», і від 1996-го, коли це стала українська станція «Академік Вернадський», ми продовжуємо вести кліматичні ряди. Жоден не перервано. Це дуже цінно, бо це найдовші ряди за тривалістю спостережень у всій Антарктиці.

Також дуже важливі дослідження магнітного поля. От візьмемо шкільну фізику, згадаємо. Земна куля — кругленька, а отак над нею, як вуха Чебурашки, відходять магнітні поля, які сходяться біля полюсів. Одна з причин, чому взагалі людство почало розвивати мережу полярних станцій, — щоб вимірювати магнітні поля. Це як пульс в людини — виміряти пульс можна на шкії, на зап'ясті, але не на спині. Так само з магнітною сферою землі. Магнітну сферу землі треба вимірювати і вивчати саме біля полюсів. У помірних і низьких широтах це не спрацьовує.

В Україні одна з найкращих у світі магнітometричних обсерваторій. Причому обладнана переважно магнітometрами нашого виробництва — львівського заводу «ЛЕМІ». Це одні з найкращих магнітometрів у світі — їх купує навіть NASA, а NASA вибір має. Зараз проводять дослідження іоносфери — це там, де наше магнітне поле стикається з сонячним вітром і де внаслідок цього формується так звана космічна погода, або електромагнітна погода.

У нашого Радіоастрономічного інституту НАНУ (Харків) є три антенні комплекси. Один встановлено у нас, на «Вернадському», другий — у Арктиці (у Норвегії на Сvalbardі, він же Шпіцберген), а третій — у селі Мартова під Харковом. Саме таке далеке рознесення антен дає можливість вивчати іоносферу всієї Землі й те, як формується «космічна погода».

А по ходу наші астрофізики зробили відкриття стосовно не космічної, а нашої земної погоди, точніше зміни клімату. Вони винайшли незалежний від приземних спостережень механізм перевірити, чи дійсно є глобальне потепління.

■ **Тобто всі дискусії закінчено, воно є?**

— Насправді для науковців це вже років 10 не дискусійне питання. Дискутуються конкретні моделі, як саме воно відбувається, з якою швидкістю, як глобальне потепління відіб'ється у кожному з регіонів. Але, окрім науковців, є різні «трампи» та «путіни», які «в упор» не визнають проблему зміни клімату. І таких «трампів» у світі до біса, тому що нафтова індустрія їх годує.

Один з аргументів, який вони використовують, це те, що висновок про глобальне потепління базується на спостереженнях метеостанцій, які традиційно розташовані на суходолі. А суходіл — це одна чверть площин планети, решта три чверті — океан. А може, там ходінша в цей час? Аргумент кумед-

ний, але він є.

Так от, харків'яни за допомогою своїх трьох антенних комплексів можуть міряти грозову активність у різних точках планети. Грозова активність — пряма похідна від того, скільки води випаровується з поверхні Світового океану.

Випаровування ж, у свою чергу, визначається температурою поверхні океану, тож вони фактично отримали незалежний планетарний термометр щодо інтенсивності гроз у верхніх шарах атмосфери і порівняли, чи грози збільшуються паралельно з тим, як зростає приземна температура, причому зростає не тільки на континентах. Виявилося, що так. Тобто наші науковці винайшли ще один спосіб, який абсолютно незалежно від метеостанцій підтверджує глобальне потепління.

Озон. Чи знаєте ви, що саме на «Фарадей» було відкрито таке явище, як озонова діра? Ми фактично перебрали в британців цю вахту спостережень. Ми тепер досліджуємо, як вона змінюється, чи спрацьовують багатомільярдні вкладення, які пішли на те, щоб заборонити фреони, замінити їх іншими речовинами.

Попередні дані такі: дуже повільно, але озоновий шар потроху загоюється. А паралельно наші вчені взяли участь у ще одному відкритті світового рівня. Цього року було аномальне явище — потепління у високих шарах стратосфери. Тобто, не в приземних, а якраз на висоті 20-30 кілометрів, через що, до речі, цього року озонової діри в південній півкулі не буде взагалі.

Але, на жаль, інші негативні наслідки цього явища компенсують ситуацію з озоном. Бо, в принципі, таке потепління нічого доброго не несе, хоча трапляється нечасто — раз на 10-20 років.

Раніше воно вважалося непередбачуваним. Але наші фізики, Національний університет Шевченка, група професора Мілінєвського, який, до речі, керував колись першою українською антарктичною експедицією і приймав у британців «Фарадей», розробили модель, яка дозволяє передбачати, коли наступного разу виникне це явище.

■ **А навіщо «Академіку Вернадському» криголам? Як на мою думку, то це реальна розкіш...**

— Це не розкіш, це інвестиція. Так само, як і наука взагалі. Антарктида, космос, океан — це інвестиція в майбутнє. Притому ця інвестиція ніколи і ніде не окупиться день у день. І навіть не так окупиться, як це собі уявляє міністр розвитку економіки Тимофій Мілованов, який на День науки поділився ідеєю виплачувати науковцям 10-20% від вартості їхньої ідеї або винаходу.

Як оцінити, наприклад, 20% від теорії Дарвіна чи там 20% вартості від теорії гравітації?

Гаразд, забудемо про слово «ідея», залишимо «винахід». Але вчені взагалі не роблять винаходів, і не повинні!

Спробую пояснити шлях від науки до грошей. Ви ж любите гаджети? Усі вони працюють на електромагнітних силах. Пригадуєте зі шкільного курсу такі прізвища, як Фарадей, Максвелл? Це ті, хто описав, як працюють електромагнітні поля. Проте ані Мак-

Євген Дикий: «Антарктида, космос, океан — це інвестиція в майбутнє».

Фото з сайта life.pravda.com.ua.

Навіщо Україні учаси війни

Інтерв'ю Євгена Дикого, нашого головного по Антарктиці

свілл, ані Фарадей не зробили жодного корисного винаходу. Вони не цим займалися. Вони вивчали, як працюють електромагнітні сили в природі. Ім було просто цікаво. Це називається фундаментальною наукою.

У наступному поколінні прийшли Едісон, Белл, Тесла та Марконі. І от вони вже знайшли спосіб, як застосувати відкриття Фарадея та Максвелла для користі, або, як би тепер сказали, гаджетів. Учений-дослідник і винахідник — це вкрай рідко одна й та сама людина. Історія знає винятки, але це саме яскраві винятки, які підтверджують правила.

Зазвичай у науці одне покоління робить фундаментальні дослідження, і навіть не в наступному, а через покоління приходять ті, хто знаходить, як використати результати цих досліджень.

І саме тому економіка тих країн, де дозволяли Фарадею і Максвеллу просто задовольнятися свою цікавістю, вивчаючи, як же працюють електромагнітні поля, нині виробляє якісні гаджети, які продає нам. А ми купуємо їх за гроши, що й досі отримуємо в спосіб, що й наші дуже давні предки — скіфи.

■ **Що ви маєте на увазі?**

— Хліб із прикорноморських степів, який кораблями везуть до Еллади, а звідти привозять кольорову кераміку та інші технологічні вироби того часу. Якщо підходити так, що наука має окупитися день у день, то не буде ні науки, ні того, що буде окупатися.

Я думаю, усім хоча б раз доводилося робити ПЛР-аналіз, в основі яких полімерна ланцюгова реакція. Це багатомільярдний бізнес по всьому світу, базований на одному такому ферментику, на термостійкій полімеразі, який виявили, коли вивчали бактерії, які живуть у гарячих гейзерах Єллоустонського парку.

Уявіть собі більш відірване від життя дослідження, ніж вивчення бактерій у гейзера! А на «виході» — патент на полімеразу, проданий за \$300 мільйонів. Саме так це насправді працює: спочатку ґрунтовні й нібито відірвані від життя дослідження, а потім, через покоління, гаджети.

■ **Зараз ми говоримо про фундаментальну науку? Або спитаю так: чи мож-**

ливо професору Мілінєвському, який нині з групою на «Вернадському» продовжує роботу, відрахувати 20% з його відкриття?

— Так, це фундаментальна наука, і відрахувати з неї 20% неможливо. Але вона дозволить зекономити мільяди австралійцям, які хоча б за піврікозуміть спрогнозувати, що буде таке потепління. Із самим явищем нічого не зробиш, але вони принаймні знатимуть, що далі в них буде викликана цим посуха, і зуміють підготуватися і мінімізувати збитки.

Абсолютно таке саме явище — потепління у високих шарах стратосфери — час від часу виникає над північною полярною кулею. І тоді це вже і нас стосується напряму.

Модель однаково працює для обох півкуль, але в нашій це явище відбувається частіше, натомість, на щастя, проявляється слабше.

У цій історії важливо те, що наші вчені працюють на світовому рівні, коли мають бодай мінімальну можливість. І досліджають процеси, які стосуються всієї планети в цілому.

■ **Ми говоримо про українських фіzikів?**

— Не тільки! Давайте від фізики перейдемо до біології. Ми на станції на самперед здійснююмо моніторингові спостереження — реакція антарктичної екосистеми на глобальні зміни клімату: як підлаштовується природа, хто кого ким заміняє, як змінюються харчові ланцюжки. А вже з цього року ми вийшли на той рівень, коли пробуємо оцінити, як змінюються потоки елементів, тобто біогеохімічні цикли.

Це, до речі, ідеально відповідає нинішній назві станції, бо саме Володимир Вернадський запровадив поняття біогеохімічних циклів, кругобігу речовин у природі. Також ми активно працюємо в такому напрямі, як біопроспектинг. Дослівний переклад — «біорозідка», але я бі лішче перевідав як «біопощук».

Біопроспектинг — це про те, як знайти цікаві гени, біохімічні адаптації, які дозволяють видам виживати в певних екстремальних умовах, дослідити їх і використати тут у промислових біотехнологіях. Тобто йдеться саме про пошук, грубо кажучи, тих самих «300-мільйонних полімераз»,

«Академік Вернадський» — це насамперед місце для неперервних спостережень, які мають повторюватися за одними і тими самими методиками з року в рік.

Фото з сайта wikipedia.org.

Криголам

тих адаптивних механізмів, завдяки яким бактерії та рослини виживають в екстремальних полярних умовах і які ми зможемо застосувати для конструктування потрібних нам властивостей промислових мікроорганізмів та рослин.

Виживання в умовах Антарктики вимагає дуже специфічних пристосувань — біохімічних, генетичних. Наприклад, в Україні чотири з половиною тисячі видів квіткових рослин, а в усій Антарктиці змогли вижити лише два. Ясно, що в них для цього мають бути дуже цікаві біохімічні та генетичні пристосування.

Ми наразі вже ввели обидві ці рослини у клонову культуру, щоб не потребувати для кожного досліду щоразу привозити свіжий живий матеріал із Антарктикою, і намагаємося послідовно розшифрувати їхні геноми та зrozуміти, які ж саме гени відповідають за їхню унікальну життезадатність.

А далі порівняємо із геномами наших культурних рослин, зокрема злаків, бо одна з цих супервітривалих антарктичних рослин належить саме до родини злакових, і будемо думати, як використати ці знання для отримання більш вітривалих сортів. Враховуючи кліматичні зміни, що зараз відбуваються, питання стійкості сортів до коливань температури та до посухи є для нашої країни велими актуальними.

■ Пропоную повернутися до початку: нашою нашій наукі корабель?

— Почнемо із зовсім грубого і багального, з логістики станції «Вернадський». Туди треба завозити людей та купу вантажів. Перед зимівлею ми маємо разово завезти 140 тонн пального на рік, плюс річний запас іжі, бо, скажімо так, магазин там далеко. Наша станція — на острові. Підхід із моря до неї є 4 місяці на рік — в антарктичне літо.

Якщо ми дійсно беремо той корабель, на який сподіваємося, він криголам, він зможе ходити до станції десь 7, якщо не всі 9, місяців на рік. Врахуйте, що злітну смугу там не зробити ні за які гроши світу — рельєф не дозволяє. А не дай Боже, буде знову медична евакуація, від чого не можна бути застрахованім... 2018-го у травні у нас була голлівудська історія — апендицит. Лікар пробував зробити операцію в умовах станції, але виявилось, що там уже перитоніт.

Я якраз тоді проходив «курс молодого директора», нагадаю, ще травень, а мене в лютому тільки призначили. Я бігом пишу американцям на «Палмер»: SOS, така ситуація.

Нас врятувало саме те, що біля американської станції «Палмер» стояв їхній криголам — вони вирушили на «Вернадський», забрали Колю Весельського разом із нашим лікарем і добу-

гнали криголам до найближчого летовища на острові Кінг-Джордж. Це летовище військово-повітряних сил Чилі.

На момент, коли вони туди прийшли, чилійці вже пригнали транспортний літак «Геркулес» із бригадою військових хірургів, хворого прооперували на борту й доставили на материк, у лікарню в Пунта-Аренас.

■ Тепер у вас теж буде корабель — і не доведеться, як сироти, просити...

— Сиротам і прохачам не приємно бути нікому. З кораблем ми зможемо не тільки споживати допомогу, а й надавати. Це серйозно посилює наш авторитет і дипломатичні можливості. Хоча як науковець я про все це думаю таки в останню чергу.

■ А про що ви думаете у першу чергу?

— Про морські експедиції. Дивіться, з 2002 року ми щороку фрахтуємо іноземне судно. А це означає, що кошти йдуть не тільки на пряме використання — пальне, команду корабля і так далі. Як і в будь-якому бізнесі, заходить маржа судновласника — це нормальні, для судновласника це бізнес, він не має благодійно підтримувати українську науку.

Якщо у нас буде своє судно, ми витратимо кошти лише на пряму витрати. Тобто за ті самі гроші матимемо набагато більше «судно-суток», суднових діб. Таким чином, крім логістики станції, зможемо ще й забезпечити морську експедицію.

Ще раз підкresлю: ми не зекономимо на загальній сумі, але всі кошти будуть працювати тільки на науку, без чийогось прибутику, маржі. Тож ефективність кожної вкладеної гривні буде щонайменше вдвічі більшою. Друге, ми перестанемо залежати від фрахтів. Від того, чи ще хтось зафрахтував судна, які нас цікавлять. А це реальна проблема. Справа в тому, що суден, які ходять в Антарктиду і надаються в комерційний фрахт, небагато, відповідно, ціні встановлюються за принципом продавця води в пустелі. Але головне навіть не ціні, головне — завжди може виникнути варіант, що, вибачте, будь ласка, нас, наприклад, на два місяці зафрахтували турки, тому ми ваше замовлення виконати не можемо. Ми постійно вираємося у такі речі. Я не скажу, що там зовсім немає ринку логістичних послуг, він є, але це дуже молодий ринок, на якому попит значно перевищує пропозицію. І тут виникає ще один варіант: у такому разі ми й самі зможемо надавати послуги. Не ми одні зараз такі «сироти», які мають станцію, але не мають флоту.

До речі, принагідно варто нагадати, що ми отримали свого часу станцію завдяки тому, що показали два фактори:

перше — в нас були люди з досвідом роботи в Антарктиді в радянських експедиціях, другий момент — тоді в нас був флот, щоб її обслуговувати.

А після цього ми свої кораблі згноїли та порізали на металобрухт. Останній, який ходив на «Вернадський», корабель льодового класу «Ернст Кренкель», у 2006 році був проданий на метал. У схожій ситуації поляки, чехи, ціла низка малих бюджетних антарктичних програм.

Наприклад, турки почали будувати свою станцію. В них доволі серйозне фінансування антарктичної програми, але флоту свого в Антарктиці поки немає. Тому гадаю, що ми значну частину витрат зможемо заробити, зробивши такий собі логістичний консорціум і перевозячи не тільки українську експедицію. Це виглядає досить перспективним.

Але, звичайно, головна перевага, що ми повертаємо собі океан. Що в нас тепер буде можливість працювати не тільки на самій станції, на острові, а й у відкритому морі. Морі Росса, морі Ведделла, там, де в нас є економічні інтереси і де зараз робиться фундаментальна наука.

■ І це судно — вже не рибозавод?

— Судно, яке ми планували купити, базово будувалось саме як океанографічне.

До речі, це те саме судно, яке привезло на «Фарадей» першу українську експедицію приймати станцію у британців у 1996 році. От не вірю я у випадковість такого збігу обставин — воно просто має знову возв'єднатись зі станцією в одних руках! Намір купити корабель виникав час від часу останні 20 років.

Просто вперше зірки так стали, що керівництво міністерства і керівництво уряду були готові почути слово «криголам» і не злякавися — раз. Два — наявність у продажу такого корабля, який нас влаштовує і який не захмарно коштує. Таке трапляється рідко. Зазвичай науково-дослідні кораблі продають уже тоді, коли вони геть використали свій ресурс — якщо не на брухт, то принаймні на «пенсіонерське» використання, а зовсім не для того, щоб вони й далі криголамами.

А тут унікальна ситуація. Британці продають судно не тому, що воно випрацювало свій ресурс, а тому, що вони збудували собі нове — Sir David Attenborough, за абсолютно захмарні для нас 180 млн фунтів.

Як мені пояснювали колеги, Британська антарктична служба його ще з мінімумом років 10 використовувала, але в них є свій суворий Мінін, який заявив: знаєте, у нас тут Брекзит, економія, ми вам таке дороге нове судно купили, вибачте, але обходиться ним. Цей корабель продається унікально молодим. Зазвичай продають судна після 40, інколи навіть після 50 років експлуатації. Тут судну 30 років.

Якщо дотримуватись правил експлуатації, кожні 5 років ставати в док, то 20 років ми його ще використовуємо. Це не моя «прикідка», це офіційна експертна оцінка Миколаївського морського технічного університету на основі документів останнього докового обстеження судна у жовтні 2019-го. До того ж, судно повністю обладнане, а це велика перевага — океанографічні судна, які виробили свій ресурс, часто продають без обладнання. Тут же ми зможемо одразу після придбання вийти у наукові рейси, без втрати часу та грошей на дообладнання.

■ Тобто в Україні буде 20 років, щоб стягнути на новий корабель?

— Саме так, до речі, чинять наші сусіди — румуни в Чорному морі. Нині вони продовжили на 10 років ресурс своєму старенькому науково-дослідному судну «Маре Нігру», але на цей термін виділяють 40 млн євро, по 4 млн на рік, і за ці 10 років будують йому заміну. Вважаю, що за 20 років ми цілком здатні закласти будівництво нового судна, заодно це б допомогло оживити наше суднобудування. Але 20 років — це ціле покоління науковців. Ми не можемо залишити ціле покоління сто-

яти на березі і чекати буквально біля моря погоди.

■ Вас звинувачували в тому, що купівля корабля — це марнотратство в часі війни...

— Справа в тому, що це не кошти, які ми вирвали в когось із горла. Мене вбивають коментарі про те, що, мовляв, згортають соціальні виплати, припиняють платити субсидії, вчителям не дають зарплату, а тут криголами купують. Вся вартість цієї угоди — лише 252 млн грн, але не 25 мільярдів грн, які потрібні були би на підвищення зарплат учителям до того рівня, як обіцяє уряд Гройсмана.

Тобто судно на 20 років — це разова витрата в розмірі 1% (прописом: одного!) від річних потреб учителів, якими нам дорікають. До того ж, це гроші зовсім з іншої кишені — із коштів, які були виділені Національному фонду досліджень. Це новстворений фонд, який має роздавати грантове фінансування за абсолютно прозорим механізмом на кращі дослідження, причому кращі за науковометричними показниками — за індексами нотування, за тим, де друкуються дослідники, а не по договорняках між дедушками, як це зараз робиться в Академії наук.

Гроші на фонд виділили, але бюрократична процедура запуску діяльності виявилася дуже тривалою, він не встиг у 2019-му почати роботу. Це і є ось ці 252 млн гривень. І тут є нюанс, який не розуміють люди з нормальних, не бюджетних, сфер, але розуміє кожен бюджетник. Справа в тому, що кошти держбюджету — не кошти в пряму сенсі. Це так звані асигнування. В бюджеті право використати свої кошти «обнуляється» з 12-м ударом курантів 31 грудня — гроші просто перетворюються на гарбуз.

До речі, я порахував, скільки судно коштуватиме кожному українцю. От по скільки ми умовно «скидуємо» на криголам для науки. 252 млн гривень ділимо на 42 млн мешканців України — і ми отримаємо 6 гривень. Тобто менше, ніж один жетон на метр. Кожен українець здає менше одного жетона на метр, щоб наступні 20 років ціле покоління наших науковців мало флот. У масштабах країни це копійки.

■ А в масштабах воюючої країни?

— Ще менше! Ціна нашого криголама — один танк «Оплот». Я дуже не проти танків «Оплот», але є нюанс. Знаєте, в 2014 році, коли я служив в «Айдарі», якось у мене на очах горіло чотири танки одночасно. Вибачте, танк на війні — це розхідний матеріал. І закуповувати їх треба десятками, сотнями, тисячами!

Плюс-мінус один танк в балансі нашої російсько-української війни дуже мало відіграє. Зате в масштабі нашої науки нуль науково-дослідного флоту чи один океанський корабель — різниця принципова. Знаєте, в 2014 році, коли ми кидали все заради фронту, була одна ситуація. Але зараз не 14-й рік. Зараз триває війна на виснаження, і ця війна, на жаль, може тривати дуже довго, тому її стратегії потрібні інші. С чудова прогресивна держава Ізраїль, яка досягнула величезних успіхів, при тому, що в них війна такої млявої інтенсивності триває з року в рік десятиччями. Ізраїль не поставив життя на паузу, не вирішив, що поки війна, то країна не має розвиватися, не треба нікого чити, не треба робити науку. Навпаки, вони зробили війну одним зі стимулів розвитку нових технологій.

Наша війна теж вимагає, щоб ми розвивали країну, а це не зробиш, винятково експортуючи хліб, як у скіфські часи. Треба вкладатися в хайтек, науку, тому що інакше ми можемо навіть виграти війну, а не буде для кого — всі освічені вийдуть. Та ще й велике питання, а чи при такому розкладі ми маємо шанс на перемогу. Адже, щоб виграти війну з набагато більшим за розміром і ресурсом противником, треба бути більш високою якості, ніж противник.

Я переконаний, що затяжна війна має бути якраз аргументом для зростання та розвитку, зокрема науки та технологій. ■

(Друкується зі скороченнями)